

Norsk Lovtidende.

Utgitt efter offentlig foranstaltning

ifølge lov av 1 april 1876.

Nr. 64

Utgitt 15 december.

1917

Skrivelse fra Provianteringsdepartementet

6 decbr.

av 6 december,

hvorved i medhold av lov av 18 august 1914 med tillægslove og lov av 6 juli 1917 fastsættes følgende maksimalpriser for poteter ved salg utenfor Finmarkens amt:

- 1) Ved salg fra producenter 12 øre pr. kg. ekskl. emballage, frit levert jernbane eller dampskib eller frit tilkjørt kjøperen overensstemmende med den paa ethvert sted sedvanmæssige regel. Ved salg direkte fra producent til forbruker kan der dog beregnes et tillæg av $\frac{1}{2}$ øre pr. kg., naar potetene leveres til kjøperens bopæl.
- 2) Ved salg fra andre end producenter i partier fra 100 kg. og opover kr. 14,00 pr. 100 kg. ekskl. sæk, frit levert jernbane eller dampskib eller frit tilkjørt kjøperen overensstemmende med den paa ethvert sted sedvanmæssige regel.
- 3) Ved salg fra andre end producenter i mindre dele end 100 kg. 17 øre pr. kg.
- 4) Foranstaaende priser gjælder for poteter av enhver slags med undtagelse av røde Ringerikspoteter (Pattersons Victoria) og røde Rikskanslerpoteter. For disse sorter blir forannævnte satser at forhøie med 2 øre pr. kg.

Til de under avsnit 2, 3 og 4 nævnte priser kan gjøres tillæg for bevislig hadde utgifter til transport paa jernbane eller dampskib. Disse omkostninger maa specificeres i salgsnotan.

Fra 1 mars 1918 blir samtlige ovennævnte priser at forhøie med $1\frac{1}{2}$ øre pr. kg.

Disse bestemmelser træder i kraft fra og med den 11 december 1917.

Overtrædelser straffes med bøter eller fængsel indtil 6 maaneder.

10 decbr.

Kongelig resolution

av 10 december.

I medhold av § 1 litr. c, g og h i lov nr. 5 av 14 mai 1917 om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornødenheter og andre varer bestemmes:

1. Provianteringsdepartementet bemyndiges til at træffe bestemmelse om den bedst mulige utnyttelse av kaffe.
2. Provianteringsdepartementet bemyndiges til at træffe bestemmelse om beslaglæggelse av og avstaaelse til staten av eiendomsret til kaffe.

10 decbr.

Kongelig resolution

av 10 december.

I medhold av § 1 litr. a og c i lov av 14 mai 1917 nr. 5 om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornødenheter og andre varer bestemmes, at det skal være forbudt at sælge uld, waste, filler av halv- og heluld, strik og shoddy til andre end staten, og at denne gives eneret til at forsælge eller fordele nævnte varer.

Industriforsyningsdepartementet bemyndiges til at træffe de til denne bestemmelses gjennomførelse fornødne forføyninger.

Denne resolution træder i kraft straks.

12 decbr.

Skrivelse fra Provianteringsdepartementet

av 12 december.

Ved kongelig resolution av 10 december 1917 blev Provianteringsdepartementet i medhold av § 1 c i lov nr. 5 av 14 mai 1917 bemyndiget til at træffe bestemmelse om den bedst mulige utnyttelse av kaffe.

I henhold hertil har departementet bestemt:

- I. Det er forbudt private husholdninger og fælleshusholdninger at foreta større indkjøb av kaffe end $\frac{1}{4}$ kg. pr. husholdningsmedlem pr. måned.
- II. Det er forbudt sælgere at sælge eller paa anden maate at avhænde større mængder kaffe til private husholdninger og fælleshusholdninger end nævnt under punkt I.
- III. Der skal føres lister over ethvert salg av kaffe, hvorpaa vedkommende kjøper opgir antallet av husholdningsmedlemmer og kvitterer for det mottagne kvantum. Listerne

- indsendes av sælgerne ukentlig til de lokale provianteringsraad til granskning. 12 decbr.
- IV. Det er forbudt hoteller, kafeer, restauranter, matutsalg, gamlehjem, anstalter og lignende at kjøpe mere kaffe pr. maaned, end hvad der svarer til 60 % av deres gjennomsnittlige forbruk pr. maaned i 1916.
- V. Overtrædelse av disse bestemmelser straffes med bøter eller fængsel indtil 6 maaneder eller med begge disse straffe, jfr. § 8 i lov nr. 5 av 14 mai 1917.
- VI. Disse bestemmelser træder i kraft straks.

Skrivelse fra Provianteringsdepartementet

12 decbr.

av 12 december.

I medhold av § 1 g. i lov nr. 5 av 14 mai 1917 og kongelig resolution av 10 december s. a. har Provianteringsdepartementet under 12 december 1917 bestemt:

Al kaffe, som henligger paa transit- og kreditoplag, beslaglægges herved fra og med 13 december 1917 at regne.

Besidderen pligter at opbevare og føre forsvarlig tilsyn med varen, saalænge den er beslaglagt. Saalænge beslagleggelsen bestaar, maa kaffe ikke uttages fra kredit- og transitoplag uten forut indhentet samtykke fra Provianteringsdepartementet.

Overtrædelse av bestemmelsen straffes med bøter eller fængsel indtil 6 maaneder eller med begge disse straffe, jfr. § 8 i lov nr. 5 av 14 mai 1917.

Eiere av her beslaglagte kaffepartier, som ønsker at overdrage partiet til staten, anmodes om snarest mulig at indsende til Provianteringsdirektøren forslag til mindelig overenskomst om betaling for varen.

Skrivelse fra Provianteringsdepartementet

12 decbr.

av 12 december.

I medhold av § 1 c. i lov nr. 5 av 14 mai 1917 og kongelig resolution av 23 november s. a. har Provianteringsdepartementet under 12 december 1917 utfærdiget følgende bestemmelse:

1. Det er indtil videre forbudt provianteringsraad at avhænde finsigtet mel av rug eller

- 12 decbr. hvete uten efter tilladelese fra Statens Rationeringsdirektorat.
2. Overtrædelse av dette forbud er belagt med straf, jfr. nævnte lovs § 8.
 3. Denne bestemmelse træder i kraft straks.

14 decbr.

Grundlovsbestemmelse

om forandring i grundlovens § 75 litra k.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

Stortinget har i overensstemmelse med grundlovens § 112 den 7 december 1917 vedtat følgende grundlovsbestemmelse:

»Grundlovens § 75 litra k skal herefter lyde saaledes:

at udnævne fem Revisorer, der aarligen skulle gennemse Statens Regnskaber og bekendtgjøre Extrakter af samme ved Trykken, hvilke Regnskaber derfor skulle tilstilles disse Revisorer inden sex Maaneder efter Udgangen af det Aar, for hvilket Stortingets Bevilgninger ere givne samt at træffe Bestemmelser angaaende Ordningen af Decisionsmyndigheden overfor Statens Regnskabsbetjente;«

Denne grundlovsbestemmelse kundgjøres herved som gjældende bestemmelse i Kongeriket Norges grundlov.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Under Vor haand og rikets segl.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 1.

Lov

indeholdende forandringer i og tillæg til lov om folkeskolen i kjøpstæderne av 26 juni 1889.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 3 december 1917 saalydende:

A.

Efternævnte paragraffer i lov om folkeskolen i kjøpstæderne av 26 juni 1889 skal lyde som følger:

§ 3, 2det led. Den ukentlige undervisningstid for anden og tredje avdeling er 30 timer.

§ 9. Ethvert i kjøpstaden boende barn er berettiget til 14 decbr.
at erholde undervisning i folkeskolen fra den optagelsestermin, Nr. 1.
som følger nærmest efter det fyldte $6\frac{1}{2}$ aar, og til det har
naadd skolens maal, dog ikke længer end til den avgangster-
min, der falder nærmest efter dets fyldte 15 aar, medmindre
det:

- a. formedelst aandelig eller legemlig mangel ikke kan følge med i undervisningen,
- b. lider av smitsom sygdom eller andet legemlig onde, der kan befryktes at ville utøve skadelig virkning paa de øvrige skolebarn, eller
- c. viser saa slet opførsel, at de øvrige skolebarn derved utsettes for skadelig paavirkning.

Beslutning om et barns utelukkelse fra folkeskolens undervisning fattes av skolestyret. Denne bestemmelse gjelder dog ikke for de barns vedkommende, som er bortsat i familie eller barnehjem i kommunen efter beslutning av et vergeraad. Saadanne barn kan skolestyret alene midlertidig utelukke av folkeskolen; til barnenes endelige utelukkelse kræves beslutning om forandret anbringelsesmaate fattet av vedkommende vergeraad i henhold til loven om forsømte barns behandling. Vergeraadets beslutning kan av skolestyret forelægges Kirke- og Undervisningsdepartementet til endelig avgjørelse.

Med kommunebestyrelsens samtykke kan det i skoleplanen bestemmes, at barn kan optages allerede fra det fyldte 6te aar, naar forældre eller foresatte fremsætter forlangende derom.

For undervisningen i folkeskolen erlægges ingen godtgjørelse. Hvis der i en kjøpstad er stiftelser, barnekolonier eller barnehjem, som optar barn fra andre kommuner, betaler dog statskassen for hvert saadant barn, som søker byens folkeskole, et aarlig bidrag til bykassen svarende til kommunens gjennomsnittlige undervisningsutgifter for hver elev av byens folkeskole. Et tilsvarende aarlig bidrag skal der av hjemstavnskommunen ydes for barn, som av vergeraad eller fattigstyre er utsat til privat forpleining i kjøpstaden, forsaavidt et saadant barn søker dennes folkeskole.

Har vedkommende barn ingen hjemstavn, utredes bidraget av statskassen.

§ 14. De rum, der brukes til folkeskolerne, skal være tilstrækkelig store og for øiemedet tjenlige. Hver skole skal være forsynt med fornødent indbo og lekeplads samt med de læremidler, som tiltrænges til fælles bruk ved undervisningen. Desuten skal hver skole forsyne sine elever med læse- og lære-

14 decbr. bøker, skrive- og tegnesaker samt materialer til sløid- og Nr. 1. haandarbeidsundervisningen.

Antallet av de klasserum, som brukes til folkeskolen, maa være saa stort, at eftermiddagsundervisning kan undgaaes. Bestemmelsen skal være gjennomført i løpet av 10 aar. Undtagelse herfra kan bare ske med Kirke- og Undervisningsdepartementets samtykke.

Inden nogen plan for opførelse av ny skolebygning blir vedtat, skal sundhetskommisjonen og overtilsynet ha hat anledning til at uttale sig om den. Likeledes skal der gives sundhetskommisjonen anledning til at uttale sig om de øvrige rum, som agtes benyttet til skolen. Til skole maa intet rum eller hus benyttes, mot hvis bruk i dette øiemed sundhetskommisjonen har nedlagt forbud.

Den grund, bebygget eller ubebygget, som er nødvendig til anlæg av en folkeskole samt til skolehave, kan i mangel av mindelig overenskomst av Kongen bestemmes avgit efter takst. Taksten blir at avholde efter reglerne i lov indeholdende nærmere bestemmelser om rettergangsmaaten i saker angaaende tvungen avstaaelse av grund av 10 mai 1860, §§ 1—4.

Til at føre stadig tilsyn med skolens sundhetsforhold skal skolestyret anta en læge, saafremt kommunebestyrelsen dertil har git sit samtykke.

Elevene skal sikres fornøden tandpleie.

§ 17. Gir forældre, husbonde eller andre, som er i forældres sted, ikke fyldestgjørende grunde for en elevs uteblivelse fra den i § 3 omhandlede undervisning, kan de ilægges bøter.

Forsommer nogen elev gjentagende den frivillige undervisning (§ 8) uten gyldig forfald eller uten tilladelse, kan eleven negtes adgang til denne undervisning.

§ 19. Hvis det opplyses, at vedkommende forsørgers trang eller mislige forhold hindrer nogen elev i ordentlig at søke og utnytte folkeskolen, forholdes efter §§ 54 og 55.

§ 25. Forsaavidt fuldstændig lærerpost (§ 21) er eller efter overenskomst mellem de ansættende myndigheter blir forenet med kirkesanger-, organist- eller anden kirkelig stilling, blir det ved lønningsvedtægten at avgjøre, hvorvidt nogen nedsættelse i de almindelige lønningsvilkaar skal finde sted paa grund av det mindre timetal, som tillægges vedkommende lærerpost.

Nedsættelse av timetallet kan bare finde sted i den utstrækning, som nødvendiggjøres ved foreningen mellom lærerposten og en av de nævnte stillinger, likesom nedsættelse av lønnen maa staa i forhold til det nedsatte timetal.

Læreren maa ikke paa grund av foreningen sættes i en egen lønningsgruppe med lavere løn end nogen av de andre fuldstændige lærerposter.

§ 27. Timelærere, vikarierende lærere og lærere ved fortsættelsesskolen avlønnes efter kommunebestyrelsens bestemmelse. 14 decbr. Nr. 1.

§ 28. Som lærer i folkeskolen maa kun ansættes den, der taler landets sprog og fyldestgør de i grundlovens § 92, litra—d opstillede krav.

Skal den, som ansættes, overdrages undervisning i kristendomskundskap eller føre tilsyn med undervisning i kristendomskundskap, f. eks. i egenskap av bestyrer eller inspektør, maa han tillike tilhøre statskirken.

Ingen kan erholde fast ansættelse som lærer i folkeskolen før det fyldte 20de aar.

Derhos kræves, forat nogen skal erholde fast ansættelse:

Vidnesbyrd for at ha bestaaet:

1. en ved lov bestemt avgangsprøve ved et lærerseminarium eller en dertil svarende prøve, eller
2. den for adgang til Universitetet anordnede prøve i forbindelse med den eller de tillægsprøver, der bestemmes ved lov.

Den, der ved den offentlige lærerprøve fremlægger fyldestgjørende vidnesbyrd for længere tids virksomhet som lærer ved offentlig eller privat skole, kan fritages for den praktiske del av de foran nævnte prøver.

Som lærere i legemsøvelser, haandarbeide og huslig økonomi kan ogsaa ansættes fast personer, som uten saadanne prøver som under 1 og 2 nævnt har skaffet sig specialutdannelse i nævnte fag ved kurser eller undervisningsanstalter, godkjendt av Kirke- og Undervisningsdepartementet.

For at bli ansat som bestyrer eller inspektør skal vedkommende ha arbeidet i folkeskolens tjeneste i mindst 5 aar og ha den for folkeskolens lærere lovbestemte utdannelse. Undtagelse fra sidstnævnte betingelse kan dog ske med Kirke- og Undervisningsdepartementets samtykke.

Bestemmelsen om tillægsprøven gjelder dog ikke dem, som ved denne lovs ikrafttræden har 5 aars tjeneste i folkeskolen.

§ 29. Lærerpost ved folkeskolen kundgjøres ledig av skolestyret med opgiyende av postens vilkaar og ansøknings tiden.

Samme plikt til kundgjørelse gjelder ogsaa inspektørposter ved folkeskolen, samt lærerposter ved fortsættelsesskolen, naar postene er tillagt mindst 24 ukers aarlig undervisning a minst 30 ukentlige timer.

Der maa ikke i kundgjørelsen gjøres krav paa, at ansøkerne skal gi oplysning om sin stilling til tidens politiske eller kulturelle stridsspørsmaal.

Undtagelse fra bestemmelserne i første led kan ske for time- lærerposters vedkommende samt ved antagelse av vikarierende eller andre midlertidige lærere og lærerinder.

§ 31. Samtlige lærerposter besættes av skolestyret.

14 decbr.

Inden dette meddeler nogen beskikkelse i en fuldstændig lærerpost, har det at forelægge overtilsynet sin beslutning om sammes besættelse. Finder dette, at en anden av ansøkerne er at foretrække, og skolestyret fastholder sin beslutning, kan overtilsynet forelægge saken for kjøpstadens formandskap, og er dette enig med overtilsynet, har skolestyret at ansætte den av overtilsynet foretrukne ansøker.

Har skolestyret med $\frac{2}{3}$ flertal fastholdt sin beslutning, og $\frac{2}{3}$ av formandskapets medlemmer er enig med skolestyret, blir den av dette foretrukne ansøker at ansætte. Opnaaes ikke saa stort flertal, kan overtilsynet forelægge saken for Kirke- og Undervisningsdepartementet til endelig avgjørelse.

Paa samme maate som ved besættelsen av fuldstændige lærerposter forholdes ved ansættelsen av skoleinspektører og av lærere ved fortsættelsesskolen, naar disse lærere er tillagt minst 24 ukers aarlig undervisning à minst 30 ukentlige timer.

Om besættelsen av de øvrige lærerposter blir indberetning at avgi til overtilsynet.

§ 33. Lærer eller lærerinde er forpligtet til ikke alene ved sin undervisning, der skal være i overensstemmelse med undervisningsplanen og de indførte lærebøker, men ogsaa ved gjennomførelsen av skolens bestemmelser om orden og tugt at medvirke til skolebarnenes opdragelse som kristne og medlemmer av det norske statssamfund.

Det paaligger enhver av dem at virke for, at skolen blir stadig søkt av sine elever, samt forøvrig at ha sin opmerksomhet henvendt paa deres forhold utenfor skolen.

De har efter skolestyrets paalæg:

- a. at overta bestyrelsen av eller tilsynet med en eller flere av kjøpstadens folkeskoler;
- b. at være klasseforstandere for en eller flere klasser;
- c. at overta timer i folkeskolens fag ved den i §§ 6, 7 og 8 omhandlede undervisning;
- d. at bistaa ved de i § 50 omhandlede prøver for barn, som undervises utenfor folkeskolen, samt ved de paa overtilsynets forlangende berammede overhøringer (§ 60);
- e. at gjøre indskud i vikarkasse indtil 2 pct. av lønnen (med alderstillæg). Av vikarkassens midler skaffes $\frac{2}{10}$ tilveie ved bidrag fra staten, resten ved tilskud av lærerpersonalet og kommunen i forening.

De skal derhos forøvrig rette sig efter de bestemmelser, som i medfør av nærværende lov optages i skolens plan eller gives av skolestyret ved almindelig forskrift eller ved særskilt beslutning.

Lærere, som herefter ansættes, skal være forpligtet til at

finde sig i de bestemmelser, som av statsmagtene maatte fattes 14 decbr.
angaaende deres og deres enkers og barns pensionsforhold, saa-
som om indskud i offentlig eller kommunal pensionskasse eller
skal foreløbig avsætning for en fremtidig pensionsordning, om
aldersgrænse m. v. Nr. 1.

§ 35. Lærer eller lærerinde er forpligtet til at gi 2 maa-
neders opsigelse.

Naar en lærer har mottat ansættelse i en ny post i folke-
skolen eller fortsættelsesskolen, eller der er hengaat 1 maaned,
efterat han har faat meddelelse om den nye ansættelse, er hans
tidligere post i folkeskolen eller fortsættelsesskolen at anse
som opsagt fra den tid, da ansættelsen i den nye post fandt
sted.

Et skolestyre, som ansætter en ny lærer, har derom sna-
rest mulig at underrette skolestyret i den kommune, hvor han
tidligere var ansat. Underretningen til vedkommende lærer
skal sendes paa saadan maate, at dens fremkomst lar sig efter-
vise.

§ 37. Samtlige ved en kjøpstads folkeskoler og fortsættel-
sesskoler ansatte lærere og lærerinder danner et skoleraad til
fælles overlægning om de nævnte skolers anliggender. Er
skoleinspektør beskikket (§ 44), er han medlem av skoleraadet
og dets formand. I andet fald opnævner skolestyret et medlem
av skoleraadet til formand.

Hvis antallet av lærere og lærerinder i en kjøpstad er over
60, kan skolestyret bestemme, at skoleraadet dannes, foruten
av skolebestyrerne, av et utvalg, bestaaende av lærere og lærer-
inder i forhold til deres respektive antal, dog tilsammen ikke
under 60. Medlemmene vælges i særskilte møter av lærere og
lærerinder. Valget gjælder for 2 aar, hvert aar avtræder halv-
delen av de valgte, første gang efter lodtrækning. De avtræ-
dende kan gjenvelges og er forpligtet til at motta gjenvalg.

Likeledes kan skolestyret bestemme, at der for hver skole
eller for flere skoler, der holdes i samme bygning, skal være et
lærerraad, bestaaende av vedkommende lærere og lærerinder.
Formand i lærerraadet er efter skolestyrets bestemmelse skole-
inspektøren, skolens bestyrer eller et av skolestyret opnevnt
medlem. Lærerraadets forretningsorden bestemmes av skole-
styret.

§ 40. I hver kjøpstad skal der være et skolestyre, bestaa-
ende av:

a. Saamange av og blandt kjøpstadens stemmeberettigede
efter det kommunale stemmeretsmandtal valgte medlem-
mer, som bystyret bestemmer.

Valg paa disse medlemmer med varamænd foretages i
december maaned samme aar som repræsentanter til by-

14 decbr. styret vælges. Valget forberedes og fremmes overensstemmende med de for repræsentantvalg i byformandskapslovens §§ 4—7 opstillede regler, dog saaledes, at reglerne i § 6 om forholdsvalg følges uten særskilt begjæring, naar forholdsvalgssystemet er gjældende for repræsentantvalg i kjøpstaden. Likeledes gjælder med hensyn til de valgte ombudstid, uttrædelse og gjenvælg de samme regler som for bystyremedlemmer.

Utgiftene ved valget utredes av bykassen.

b. Sognepresten eller en anden prest i selvstændig embede. Det i tilfælde fornødne valg foretages av biskopen, hver gang for 2 aar.

c. Et medlem av formandskapet, som dette vælger ved hvert aars begyndelse.

d. I kjøpstæder, hvor antallet av de fuldstændige lærerposter ved folkeskolen er 15 eller derover, en lærer og en lærerinde i fuldstændig post; i kjøpstæder, hvor antallet av de fuldstændige poster er under 15, men mindst 5, en lærer eller en lærerinde i fuldstændig post. Like med fuldstændige lærerposter regnes lærerposter med mindst 24 uker aarlig å mindst 30 ukentlige timer i fortsættelseskolen, likesom de lærere, som er ansat i saadanne poster, har stemmeret og er valgbare paa samme maate som lærere i fuldstændige poster i folkeskolen. Hvor der skal vælges en lærer og en lærerinde, foregaar valget i særskilte møter av lærere og lærerinder, i de øvrige kjøpstæder i samlet møte. Valget gjælder for 2 aar. Møterne ledes av skolestyrets formand.

e. I kjøpstæder, hvor skolestyret i henhold til § 41 har overtaget bestyrelsen av og tilsynet med kjøpstadens høiere almen-skoler, og hvor antallet av fuldstændige lærerposter ved de høiere almen-skoler er 15 eller derover, en lærer og en lærerinde i fuldstændig post; i kjøpstæder, hvor antallet av de fuldstændige poster er under 15, men mindst 5, en lærer eller lærerinde i fuldstændig post. Hvor der skal vælges en lærer og en lærerinde, foregaar valget i særskilte møter av de høiere almen-skolers lærere og lærerinder, i de øvrige kjøpstæder i samlet møte. Valget gjælder for 2 aar. Møterne ledes av skolestyrets formand.

For hvert av de under bokstav c, d og e omhandlede medlemmer vælges paa samme maate som medlemmene en varamand.

Skolestyrets medlemmer vælger sig imellem formand og næstformand, hver gang for et aar.

Et medlem av magistraten og skoleraadets formand deltar i skolestyrets forhandlinger, dog uten stemme.

Bestyrere av høiere almenskoler, som i henhold til § 41 14 decbr. er underlagt skolestyret, deltar som medlem i dettes forhandlinger om saker angaaende den skole, hvis bestyrere de er, dog uten stemme. Nr. 1.

I kommuner, hvor den høiere skoles lærerpersonale ikke er representert i skolestyret efter punkt e, er bestyreren vanlig medlem av skolestyret med stemmeret i alle saker.

Den, som har fungert som formand i 3 aar efter hinanden, kan undslaa sig for at motta gjenvalg som saadan i likesaa lang tid.

§ 64. Undervisningen skal foregaa i det norske sprog efter følgende regler:

1. Ved den munttlige undervisning bruker elevene sit eget talesprog, og læreren skal saavidt mulig tillempe det for ham naturlige talesprog efter dette.
2. Elevene skal lære at læse baade landsmaal og det almindelige bokmaal, hvorfor læsebøkernes maa indholde tilstrækkelig læsestof i begge maalfomer.
3. Skolestyret fastsætter for hver enkelt skole eller i tilfælde for en eller flere klasser (jfr. de 3 sidste led i punkt 4):
 - a. om elevenes skriftlige arbeider i almindelighet skal avfattes paa landsmaal eller i det almindelige bokmaal;
 - b. hvilken abc og læsebok skal brukes i skolen.

Av lærebøkernes kan barnene efter forældres eller forsørgeres valg bruke utgaver enten paa landsmaal eller paa det almindelige bokmaal.

4. Inden skolestyret fatter sin beslutning, skal overtilsynets erklæring være indhentet og derefter erklæring fra de skolesøkende barns forældre i et møte, som sammenkaldes og ledes av tilsynsutvalgets formand (forældremøte), se § 47, c. Naar erklæring fra et forældremøte skal indhentes, besørger skolestyret mandtal optat over de stemmeberettigede. Er erklæringen vedtat med flertal av de i saken stemmeberettigede, er den bindende for skolestyret. Likeledes er den bindende for skolestyret, hvis den er vedtat med almindelig flertal av de fremmøtte stemmeberettigede, forsaavidt disses antal utgjør mindst $\frac{2}{3}$ av samtlige stemmeberettigede i saken.

Brukes samme maalform ved alle kommunens skoler, kan forældre eller forsørgerne kræve den anden maalform anvendt for sine barn, dersom de har saa mange barn av samme aarskuld, at de ved at henvises til samme skole hensigtsmessig kan danne én eller flere klasser.

Er maalformen forskjellig ved kommunens skoler, kan barn uten hensyn til bopæl kræves indskrevet som elev av

14 decbr. den skole, hvis maalform barnets forældre eller forsørgere
Nr. 1. foretrækker.

Barn, for hvem der saaledes er valgt maalform, kan ikke uten skolestyrets samtykke gaa over til klasser med anden maalform.

5. Naar skolestyret har fattet beslutning i henhold til nærværende paragrafs 3 a—b, kan denne beslutning først omgjøres efter 5 aars forløp.

6. Den maalform, som brukes ved nærværende lovs ikrafttræden, skal fremdeles brukes, indtil indførelse av den anden maalform maatte bli besluttet av skolestyret.

7. Hvis en fjerdepart eller mindst 100 av de stemmeberettigede, som tilhører en skole, til skolestyret indsender forlangende om, at der skal fattes bestemmelse i henhold til nærværende paragraf, punkt 3, er skolestyret pliktig til for vedkommende skole at etterkomme saadan henvendelse.

B.

Bestemmelserne i 2det led i § 3 og sidste led i § 14 skal være gjennomført i løpet av 10 aar.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 2.

LOV

om tvungen avstaaelse av grund i fiskevær i Finmarkens amt m. v.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 3 december 1917 saalydende:

§ 1. I Finmarkens amt kan staten, hvor det findes paa-krævet av hensyn til fiskeribedriften, kræve avstaat grund, naar avstaaelsen ansees nødvendig for at skaffe tomter til bebyggelse med vaaningshus, plads til hjellbruk, tomt til ægne-

boder, til anlag for tilvirkning og omsætning av fisk og fiske-^{14 decbr.} produkter, til oprettelse av handelsforretninger, til ekspedi-^{Nr. 2.} tion av rutegaaende skibe, til lokaler for post og telegraf eller til kaier — alt tillikemed nødvendige adkomstveier.

I samme øiemed og for at erhverve ret til at utføre slike anlag som nævnt kan ogsaa bruksret eller anden rettighet over grund kræves avstaat eller avløst.

§ 2. Det avgjøres av Kongen, om saadan tvungen avstaaelse som nævnt i § 1 skal søkes iverksat, og i tilfælde i hvilken utstrækning. Det blir herunder at iagttas, at der ikke kræves avstaat grund eller bruksret over saadan, som maa ansees for at være av væsentlig betydning for eierens bedrift.

Før Kongen avgjør saken, skal vedkommende grundeier eller rettighetshaver være git anledning til at uttale sig.

§ 3. Erstatning i anledning av avstaaelsen fastsettes ved lovlig skjøn.

Skjønsmænd opnevnes overensstemmende med lov om lagrettesmænd av 28 august 1854 kap. 3, dog saaledes, at de skal tages utenfor tinglaget, naar nogen av parterne forlanger det.

Ved avstaaelse efter denne lov kommer reglerne i lov indeholdende nærmere bestemmelser om rettergangsmaaten i saker angaaende tvungen avstaaelse av grund av 10 mai 1860 §§ 1—4 til anvendelse.

§ 4. Adgangen til iverksættelse av tvungen avstaaelse bortfalder, hvis stevning til skjøn til fastsættelse av erstatningen ikke er forkyndt inden 3 maaneder, efterat der er truffet bestemmelse om tvangsavstaaelsens iverksættelse. Stevningen skal av dommeren berammes til foretagelse paa aastedet i en av maanedene juni, juli, august eller september, og saa snart ske kan, efterat begjæring om berømmelse er fremsat.

Adgangen til indløsning i henhold til avholdt skjøn bortfalder, hvis der ikke inden 1 aar, efterat endelig skjøn er avholdt, træffes bestemmelse om indløsning.

§ 5. Omkostningene ved skjønnet utredes av det offentlige. Dette gjelder dog ikke omkostningene ved overskjøn, hvis dette er forlangt bare av grundeieren eller rettighetshaveren, og det gaar ham imot. Hvorvidt dette er tilfældet, avgjøres av overskjønnsretten.

Hvis indløsning ikke finder sted i henhold til avholdt skjøn, kan grundeieren eller rettighetshaveren kræve sig godtgjort nødvendige utgifter til varetagelse av sit tarv under skjønssaken. Godtgjørelsens størrelse fastsettes ved kjendelse av dommeren.

§ 6. Naar tvangsavstaaelse i henhold til avgit kongelig bestemmelse ikke er blit fremmet, eller indløsning efter avholdt skjøn ikke har fundet sted, kan ny bestemmelse om avstaaelse

11 decbr. av samme grund eller rettighet, helt eller delvis, ikke træffes
Nr. 2. før 10 aar fra bestemmelsen blev avgit.

§ 7. Enhver er pliktig til at finde sig i, at det offentlige
lar undersøke og opta kart over grund, som paatænkes helt eller
delvis erhvervet gjennom tvungen avstaaelse efter denne lov.

Voldes skade, svares erstatning, som i mangel av mindelig
overenskomst fastsættes ved skjøn overensstemmende med lov
om veivæsenet av 21. juni 1912 § 61, hvorhos bestemmelsen i
samme lovs § 65, 1ste led, finder tilsvarende anvendelse.

§ 8. I Finmarkens amt kan staten, hvor det findes paa-
krævet av hensyn til fiskeribedriften, kræve avstaat grund
eller raadighet over saadan, bebygget saavel som ubebygget, for-
saavidt dette findes nødvendig til baatopsæt, almenninger,
landingspladser eller adkomstveier mot erstatning, som i til-
fælde av uenighet fastsættes ved skjøn. Dette bestemmer til-
like utstrækningen av den grund, som kan kræves avstaat.

Paa de skjøn, som avholdes efter nærværende paragraf,
kommer reglerne i lov om veivæsenet av 21. juni 1912, kap. VII,
til anvendelse.

§ 9. Kongen kan, efterat vedkommende amtsting har hat
anledning til at uttale sig, bestemme, at nærværende lov skal
gjælde ogsaa kystamter utenfor Finmarken.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og
bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Gitt paa Kristiania slot den 14. december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen. **Hesselberg.**

14 decbr.

Nr. 3.

LOV

om maskinister paa dampfartøier av handelsmarinen.

Vi Haakon, Norges konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 3 decem-
ber 1917 saalydende:

1ste kapitel.

Om adgang til at bli maskinist.

§ 1. For at kunne overta tjeneste som maskinist paa

a. fiske- eller fangstdampskib med maskine paa 75 indikerte
hestekræfter og derover,

b. andre dampskibe med maskine paa 50 indikerte hestekræf- 14 decbr.
ter og derover — Nr. 3.

maa man ha certifikat som dampskibsmaskinist.

Der udstedes certifikater for dampskibsmaskinister av 3dje, 2den og 1ste klasse.

Kongen fastsætter regler for beregning av dampmaskiners indikerte hestekraft.

§ 2. Certifikat som dampskibsmaskinist av 3dje klasse tilkommer enhver, som har

1. fylt 21 aar,
2. efter det fyldte 15de aar arbeidet i staal- eller jernskibsbyggeri, smie, kjelverksted eller mekanisk verksted i 36 maaneder — hvorav de sidste 24 maaneder i verksted, hvor der tilvirkes eller repareres skibsdampmaskiner — og i de sidste 12 maaneder av denne tid arbeidet med tilvirking av skibsdampmaskiner,
3. efter det fyldte 16de aar tjenstgjort som fyrbøter, donkeymand eller maskinist i 12 maaneder — hvorav mindst 6 maaneder som fyrbøter — ombord i sjøgaaende dampfartøi med maskine paa mindst 50 indikerte hestekræfter,
4. tilveiebragt vidnesbyrd fra vedkommende verksted om orden, paalidelighet og praktisk kjendskap til skibsdampmaskinens dele og deres sammensætning samt fra vedkommende dampfartøis førstemaskinist om orden, paalidelighet og praktisk indsigt i skibsdampmaskinens behandling og
5. bestaa den for dampskibsmaskinister av 3dje klasse foreskrevne eksamen.

§ 3. Dampskibsmaskinist av 3dje klasse kan tjenstgjøre som

1. tredjemaskinist paa dampfartøi med maskine av hvilken-somhelst størrelse;
2. andenmaskinist paa
 - a. passagerdampskib med maskine paa 300 indikerte hestekræfter og derunder,
 - b. fiske- og fangstdampskibe med maskine av hvilken-somhelst størrelse,
 - c. andre dampfartøier med maskine paa 500 indikerte hestekræfter og derunder;
3. førstemaskinist paa
 - a. passagerdampskib med maskine paa 75 indikerte hestekræfter og derunder,
 - b. fiske- og fangstdampskibe med maskine paa 300 indikerte hestekræfter og derunder,
 - c. andre dampfartøier med maskine paa 150 indikerte hestekræfter og derunder;

- 14 decbr. 4. garantimaskinist paa dampfartøi med ny maskine paa
Nr. 3. 300 inkikerte hestekræfter og derunder i garantitiden, dog
ikke over 12 maaneder.

§ 4. Certifikat som dampskibsmaskinist av 2den klasse
tilkommer enhver, som

1. efter at ha uttjent den i § 2, 2 forlangte arbejdstid har arbejdet i mekanisk verksted i 12 maaneder med tilvirkning av skibsdampmaskiner paa mindst 75 indikerte hestekræfter,
2. har tjenstgjort i 24 maaneder i stilling, hvortil kræves certifikat som dampskibsmaskinist av 3dje klasse (§ 3) og
3. har bestaaet den for dampskibsmaskinister av 2den klasse foreskrevne eksamen.

§ 5. Dampskibsmaskinist av 2den klasse kan tjenstgjøre som

1. andenmaskinist paa dampfartøi med maskine av hvilken-
somhelst størrelse;
2. førstemaskinist paa
 - a. passagerdampskib med maskine paa 300 indikerte hestekræfter og derunder,
 - b. fiske- og fangstdampskibe med maskine av hvilken-
somhelst størrelse,
 - c. andre dampfartøier med maskine paa 500 indikerte hestekræfter og derunder;
3. garantimaskinist paa dampfartøi med ny maskine av hvilken-
somhelst størrelse i garantitiden, dog ikke over 12 maaneder.

§ 6. Certifikat som dampskibsmaskinist av 1ste klasse tilkommer enhver, som

1. efter erhvervelse av certifikat som dampskibsmaskinist av 2den klasse har
 - enten tjenstgjort i 24 maaneder i stilling, hvortil saadant certifikat kræves (§ 5),
 - eller tjenstgjort som dampskibsmaskinist av 2den klasse og som selvstændig vakthavende 3dje maskinist paa dampfartøi med maskine paa mindst 1000 indikerte hestekræfter i tilsammen 24 maaneder, hvorav dog mindst 12 maaneder i førstnævnte stilling, og
2. har bestaaet den for dampskibsmaskinister av 1ste klasse foreskrevne eksamen.

§ 7. Dampskibsmaskinist av 1ste klasse kan tjenstgjøre som førstemaskinist paa dampfartøi med maskine av hvilken-
somhelst størrelse.

§ 8. Enhver, som er eller har været undermaskinist i Marinens Haandverkskorps eller opfylder betingelserne for at bli

det, er berettiget til at faa certifikat som dampskibsmaskinist 14 decbr.
av 3dje klasse. Nr. 3.

Enhver, som er eller har været maskinist i det nævnte korps eller opfylder betingelserne for at bli det, er berettiget til at faa certifikat som dampskibsmaskinist av 2den klasse.

Enhver, som er eller har været overmaskinist i Marinens Haandverkskorps eller opfylder betingelserne for at bli det, er berettiget til at faa certifikat som dampskibsmaskinist av 1ste klasse. Samme ret tilkommer enhver, som har gjort tjeneste til orlogs som maskinunderofficer i nævnte korps i 24 maa- neder, hvorav 12 maaneder som selvstændig vakthavende maski- nist paa dampfartøi med maskine paa mindst 500 indikerte hestekræfter, og har bestaat den for overmaskinister i Haand- verkskorpset foreskervne eksamen.

Den for undermaskinister i Haandverkskorpset foreskrevne eksamen gir samme ret som de for dampskibsmaskinister av 3dje og 2den klasse foreskrevne eksamener, og den for overmaskinister i Haandverkskorpset foreskrevne eksamen gir samme ret som den foreskrevne eksamen for dampskibsmaskinister av 1ste klasse.

§ 9. Paa dampfartøi, hvis maskine er levert og garantert av utenlandsk verksted, kan tjenesten som garantimaskinist utføres av utenlandsk maskinist i garantitiden, dog ikke over 12 maneder.

§ 10. Enhver, som ved denne lovs ikrafttræden er i besid- delse av certifikat som dampskibsmaskinist av 1ste eller 2den klasse, eller som har betingelserne for at kræve det ene eller det andet av disse certifikater efter lov om maskinister paa dampfartøier av handelsmarinen av 26 juni 1889, beholder fremdeles samme ret, som tilkommer ham efter nævnte lov.

Maskinisteksamen, bestaat efter den ældre lov, gir samme ret som bestaat eksamen for dampskibsmaskinister av 1ste klasse efter nærværende lov.

§ 11. Enhver, som ved denne lovs ikrafttræden er eller har været fast ansat som maskinist ombord i dampfartøi med maskine paa under 75 indikerte hestekræfter, er berettiget til at fortsætte i saadan stilling uten certifikat.

§ 12. De i denne lov opstillede fordringer til verksteds- arbeide og tjenstgjøring ved maskine ombord i dampfartøi kan fyldestgjøres ved tilsvarende arbeide og tjenstgjøring i uten- landsk verksted og dampfartøi.

§ 13. Kongen gir de nødvendige bestemmelser om utfær- digelse av certifikater for dampskibsmaskinister og om kon- trollen med, at vedkommende er i besiddelse av certifikat.

14 decbr.
Nr. 3.

2 det kapitel.

Om eksamener.

§ 14. Ved de eksamensberettigede maskinistiskoler holdes eksamen for dampskibsmaskinister av 3dje, 2den og 1ste klasse.

Eksamenerne holdes av eksamenskommissioner og er dels skriftlige, dels mundtlige.

§ 15. Tiden for eksamenernes avholdelse bestemmes av Kongen eller den, han dertil bemyndiger. Bestemmelsen kundgjøres i betimelig tid.

Kongen kan gi bestemmelser om avholdelse av maskinisteksamener ved marinens korpser for sjømilitære mandskaper, som ønsker at underkaste sig saadanne eksamener.

§ 16. Eksamenskommissionen bestaar av en eksamensberettiget maskinistiskoles bestyrer som formand, faglæreren og en censor, opnævnt av vedkommende regjeringsdepartement, efterat dette har indhentet uttalelse fra vedkommende magistrat og forandskap.

Er bestyreren faglærer, opnævnes 2 censorer.

Censorerne kan frasi sig hvervet efter at ha forrettet i 2 aar.

§ 17. Ingen tilstedes adgang til

- a. 3dje classes maskinisteksamen, før han er 17 aar og efter det fyldte 15de aar har arbeidet 9 maaneder i mekanisk verksted og tjenstgjort 3 maaneder ved maskine ombord i dampfartøi;
- b. 2den classes maskinisteksamen, før han har erhvervet 3dje classes certifikat og derefter tjenstgjort 12 maaneder som maskinist av 3dje klasse;
- c. 1ste classes maskinisteksamen, før han har bestaaet 2den classes eksamen.

Foranstaaende bestemmelser skal dog ikke gjælde maskinist med certifikat av 2den klasse efter lov om maskinister paa dampfartøier av handelsmarinen av 26 juni 1889.

For adgang til samtlige eksamener kræves derhos lægeattest om almindelig godt syn og normal hørsel.

Eksaminanderne maa betale den til enhver tid for hver enkelt eksamen bestemte avgift, som føres til inntægt paa vedkommende skoles budjet.

§ 18. De nærmere bestemmelser om anmeldelse til de forskjellige eksamener og de vidnesbyrd, hvormed anmeldelsen skal ledsages, samt om fremgangsmaaten ved eksamen gives av Kongen eller den, han dertil bemyndiger.

§ 19. Ved 3dje classes maskinisteksamen avlægges prøve i

- a. Norsk.
- b. Regning.
- c. Tegning.
- d. Maskinlære.

§ 20. Ved 2den og 1ste classes maskinisteksamen avlæg- 14 decbr.
ges prøve i Nr. 3.

- a. Norsk.
- b. Engelsk.
- c. Regning.
- d. Aritmetik, geometri og stereometri.
- e. Mekanik.
- f. Tegning.
- g. Maskinlære.
- h. Elektricitetslære.

§ 21. De nærmere bestemmelser om fordringene til de forskjellige eksamener og regler for karaktergivningen gives av Kongen eller den, han dertil bemyndiger.

§ 22. Efter bestaat eksamen meddeles eksaminanden eksamensattest efter et av Kongen fastsat skema og underskrevet av eksamenskommissionen.

§ 23. Bestyrerne av de eksamensberettigede skoler har hvert aar inden en av vedkommende regjeringsdepartement nærmere fastsat tid at indsende til autorisation av departementet et av dette bestemt antal eksamensopgaver med besvarelser.

§ 24. Inden en bestemt tid, fastsat av Kongen eller den, han dertil bemyndiger, indsender de eksamensberettigede maskinistiskolers bestyrere hvert aar beretning om undervisning og eksamen til vedkommende regjeringsdepartement.

3dje kapitel.

Om eksamensberettigede skoler m. v.

§ 25. Ret til at avholde en eller flere av de lovbestemte eksamener tilstaaes av Kongen offentlige som private skoler.

For at faa saadan ret maa skolen være forsynt med lærerkrafter og nødvendige læremidler, som er godkjendt av vedkommende regjeringsdepartement.

§ 26. Eksamensberettigede skoler er forpligtet til ogsaa at tilstede elever fra ikke eksamensberettigede skoler adgang til eksamen.

§ 27. Bestyrerne av de eksamensberettigede maskinistiskoler ansættes av magistrat og formandskap med vedkommende regjeringsdepartements approbation.

§ 28. Tilsyn med skolerne, undervisningen og eksamenerne føres av det departement, som Kongen bestemmer.

§ 29. Censorer tilkommer paa reiser og under ophold i eksamensanliggender utenfor hjemstedet skyss- og kostgodtgjørelse som i lov av 10 juli 1894 med tillægslov av 26 juli 1916 for 2den klasse bestemt.

- 14 decbr. Bestemmelse om censorernes godtgjørelse forøvrig gives av
 Nr. 3. Kongen eller den, han dertil bemyndiger.
 Utgiftene utredes av statskassen.

4de kapitel.

Forskjellige bestemmelser.

§ 30. Under ekstraordinære forhold, naar nødtilstand for landet eller dele derav befryktes at ville indtræde, saaledes under streik, kan Kongen uanset bestemmelserne i nærværende lov tillate, at der anvendes fyrbøter eller maskinist uten certifikat som maskinist paa dampfartøi av handelsmarinen paa betingelse av, at vedkommende tilveiebringer tilfredsstillende erklæring:

- a. fra mekanisk verksted eller en anden sakkyndig om, at han besidder fornøden innsigt i dampmaskiners behandling for forsvarlig at kunne forrette som midlertidig dampskibsmaskinist av 1ste, 2den eller 3dje klasse;
- b. fra skibets assurandører om, at han godkjendes til utførelsen av den midlertidige maskintjeneste, hvorom der er spørsmål.

I tilladelsen fastsættes, naar og paa hvilke nærmere vilkaar foranstaaende bestemmelse kommer til anvendelse.

§ 31. Kongen bestemmer, naar denne lov skal træde i kraft.

Fra samme tid ophæves lov om maskinister paa dampfartøier av handelsmarinen av 26 juni 1889 med tillægslov av 13 juni 1894 samt lov av 12 juli 1912 om adgang til at dispensere fra maskinistloven av 26 juni 1889.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Lov

14 decbr.
Nr. 4.

om midlertidig adgang for Norges Bank til at udstede
2- og 1-kronesedler.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 3 december 1917 saalydende:

Bestemmelserne i lov om Norges Bank av 23 april 1892 med senere tillægslove samt i lov om pengevæsenet av 17 april 1875 skal ikke være til hinder for, at der indtil videre av Norges Bank kan udstedes sedler lydende paa 2 kroner og 1 krone, efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement, og saa længe dette finder det paakrævet.

Disse sedler skal være tvungent betalingsmiddel efter samme regel som for de tilsvarende sølvmynter er bestemt i pengelovens § 10 (for et beløb av indtil 20 kroner i én betaling), saalænge indtil de av departementet besluttet inddradd.

De her omhandlede sedler medregnes ved bestemmelsen av Norges Banks seddelutstedelsesret efter banklovens § 9, saalænge som den med hjemmel av lov av 21 juli 1916 § 11, sidste led, indrømmede nedsættelse av avgiften for seddeloverskridelse forblir gjældende.

Denne lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.
(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.
Nr. 5.

Midlertidig lov

indeholdende forandring i midlertidig lov av 21 juli 1916 angaaende forandring i lov om statskontrol med skibes sjødygtighet av 9 juni 1903 med tillægslov av 18 september 1909.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 8 december 1917 saalydende:

I.

§ 35 i lov av 18 september 1909 skal lyde saaledes:

1. Naar skib, hjemmehørende i utlandet, indkjøpes av norsk borger eller norsk selskap, skal dette, uanset bestemmelsene i lov om sjøfarten av 20 juli 1893 og lov om registrering av skibe av 4 mai 1901, ikke kunne indføres i det norske skibsregister eller tildeles nationalitetsbevis, medmindre det i »Det Norske Veritas« har klasse A 1, hvis det er av træ, 1 A 1, hvis det er av jern (staal), eller tilsvarende klasser i andre av Kongen anerkjendte besigtelsesinstitutioner. Har skibet saadan klasse for fart i begrænset farvand, kan det bare indkjøpes for anvendelse i begrænset fart.

Derhos maa skibet efter besigtelse av tilsynet befindes at være sjødygtig samt forskriftsmæssig indrettet og utrustet, forsaavidt angaar de under § 36, 3 nævnte dele.

Skibe over 30 aar gamle maa ikke indkjøpes fra utlandet. Skibe over 20 aar, men ikke over 30 aar, kan indkjøpes med tilladelse av vedkommende regjeringsdepartement.

2. Fartøier, som er bygget til fangst eller fiske paa havet, bjergning, slæpning, isbrytning eller lignende, og som fremdeles skal anvendes til saadant bruk, samt fartøier paa 100 reg. ton brutto og derunder skal uten hinder av bestemmelsene i post 1 kunne indkjøpes, saafremt de efter en av tilsynet anordnet besigtelse findes i fuldt betryggende forfatning. Paa samme vilkaar skal fartøi paa over 100, men ikke over 400 reg. ton brutto med tilladelse av vedkommende regjeringsdepartement kunne indkjøpes til bruk utelukkende i fragtfart paa den norske kyst.
3. Hvis skibet indkjøpes for at tjene til ophugning eller for at avrigges til lægter og i denne hensigt skal avgaa direkte til Norge, behøver det uanset alder eller klasse kun at kjendes sjødygtig for reisen efter besigtelse av »Det Nor-

ske Veritas« eller to av konsulen opnævnte sakkyndige 14 decbr.
mænd. Nr. 5.

4. Nærmere forskrifter angaaende besigtelse av skibe, der indkjøpes fra utlandet, fastsættes av Kongen.

II.

Denne lov træder i kraft straks og gjælder ett aar.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Midlertidig lov

14 decbr.
Nr. 6.

om forandring i lov om hvalfangst av 6 juni 1896 med tillægslov av 7 januar 1904.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 8 december 1917 saalydende:

I.

§ 1, 2det led, i lov om hvalfangst av 6 juni 1896 med tillægslov av 7 januar 1904 skal lyde saaledes:

Saadanne forbud kan ogsaa efter Kongens nærmere bestemmelse gjøres gjældende for landets øvrige kyststrækning eller dele av samme. Staten kan uten hinder av forbudet i nærværende paragrafs 1ste led eller av forbud utfærdiget i henhold til 2det led drive hvalfangst til landets forsyning med næringsmidler.

II.

Nærværende lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 7.

Lov

om tillæg til lov om høiere almenskoler av 27 juli 1896 § 65.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

I § 65 i lov om høiere almenskoler av 27 juli 1896 tilføies som et nyt led følgende bestemmelse:

Den grund, bebygget eller ubebygget, som er nødvendig til anlæg eller utvidelse av en offentlig eller kommunal høiere almen-skole, kan i mangel av mindelig overenskomst av Kongen bestemmes avgit efter takst, som blir at avholde overensstemmende med reglerne i lov indeholdende nærmere bestemmelser om rettergangsmaaten i saker angaaende tvungen avstaaelse av grund av 10 mai 1860 §§ 1—4.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 8.

Lov

indeholdende forandring i lov om døve, blinde og aandssvake barns undervisning og om pleie- og arbeidshjem for ikke-dannelsesdygtige aandssvake av 4 juni 1915 med tillægslov av 21 juli 1916.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

I.

§ 5 i lov om døve, blinde og aandssvake barns undervisning og om pleie- og arbeidshjem for ikke-dannelsesdygtige aandssvake av 4 juni 1915 med tillægslov av 21 juli 1916 skal herefter lyde saaledes:

Tilsynet med samtlige skoler, som omhandles i § 1, føres 14 decbr. av en direktør. Denne har ved besøk paa skolerne at gjøre sig Nr. 8. bekjendt med deres virksomhet og støtte denne ved raad og veiledning. Forøvrig har han at utføre de forretninger, som maatte bli ham paalagt ved lov eller overdradd ham av vedkommende overordnede myndighet.

Endvidere kan der ved disse skoler, forsaavidt Stortinget bevilger midler dertil, anordnes en kontrollkomite bestaaende av 3 av Kirke- og Undervisningsdepartementet for 4 aar opnævnte medlemmer. Hver komite fører tilsyn med en eller flere skoler. I kontrollkomiteen skal baade mænd og kvinder være repræsentert. Av medlemmene uttræder 2 aar efter første opnævnelse 1 medlem efter lodtrækning og derefter hvert andet aar vekselvis 2 og 1 medlem. Kontrollkomiteen vælger selv sin formand. De nærmere regler for kontrollens utøvelse fastsættes av Kirke- og Undervisningsdepartementet. Medlemmene erholder en godtgjørelse, som for de av staten oprettede skoler utredes av statskassen efter Stortingets bevilgning. For medlemmene av kontrollkomiteer ved skoler oprettet og drevet av andre end staten fastsættes godtgjørelsen av Kirke- og Undervisningsdepartementet og utredes av vedkommende skoles eier.

Det paaligger en av biskopen opnævnt prest at føre tilsyn med kristendomsundervisningen. Overtilsynet med prestens virksomhet tilligger biskopen.

For de skolers vedkommende, som omhandles i §§ 1 og 2, indsender direktøren til Kirke- og Undervisningsdepartementet ved hvert skoleaars slutning en av skolens bestyrer avgit beretning om skolens virksomhet.

II.

Denne lov træder i kraft 1 juli 1918.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 9.

Midlertidig lov

om straf for uhjemlet bruk av signaler.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

§ 1. Den, som uten hjemmel i gjældende signalforskrifter, gjør bruk av flag, semaforer, lys, fyrverkeri, skud eller andre som syns- eller lydsignaler tjenlige midler, under saadanne omstændigheter, at de kan opfattes fra sjøen eller fra luftfartøi, eller forøvrig tjene som meddelelsesmiddel, likesom den, som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fængsel indtil 6 maaneder.

Har hensigten været at gi en meddelelse til fremmed krigsmagt eller nogen paa dens vegne, er straffen fængsel indtil 6 aar, enten alene eller i forbindelse med bøter indtil kr. 100 000,00.

§ 2. Denne lov træder i kraft straks.

Den provisoriske anordning av 22 oktober 1917 om straf for uhjemlet bruk av signaler ophæves.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 10.

Lov

om forandring i lov angaaende visse bruksrettigheter over fremmed eiendom av 23 mai 1874.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

Lov angaaende visse bruksrettigheter over fremmed eiendom av 23 mai 1874 § 3 skal lyde saaledes:

Naar eier maa taale gangsti, vei, som ikke er offentlig, 14 decbr.
 eller oplag av tømmer eller andet paa sin grund, kan han over-
 flytte rettighetens utøvelse til et for grundens hensigtsmæssige
 bruk bekvemmere sted, saafremt den fordel, han derved opnaar,
 er overveiende i forhold til den ulempe, som voldes rettighets-
 haveren. I tilfælde flytningen medfører større ulempe for
 rettighetshaveren, er denne berettiget til erstatning av grund-
 eieren.

Saadan flytning maa rettighetshaveren taale, selv om ret-
 tigheten ved gyldig adkomst er knyttet til bestemt angit sted.

Twist i anledning av disse bestemmelser, herunder ogsaa,
 om grundeieren paa tilfredsstillende maate har utført det med
 flytningen nødvendige arbeide, avgjøres ved skjønn i medhold
 av lov om jords fredning av 16 mai 1860 § 41. Omkostningene
 ved underskjønnet bæres helt av grundeieren, medmindre
 skjønsmændene anderledes bestemmer. Omkostningene ved
 overskjønnet bæres av den, som har forlangt samme, dersom
 han ikke faar underskjønnet væsentlig forandret. Hvorvidt
 dette er tilfældet, avgjøres av overskjønsmændene.

Ti har Vi antat og bekreftet, likesom Vi herved antar og
 bekrefter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Lov

om forandringer i lov om rettergangsmaaten i straffesaker av
 1 juli 1887.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 decem-
 ber 1917 saalydende:

I.

I lov om rettergangsmaaten i straffesaker av 1 juli 1887
 ophæves følgende bestemmelser:

2det kapitel om straffedomstolene,

14 decbr.

Nr. 11.

- 14 decbr. 4de kapitel om domstolenes stedlige virkekreds samt tid og
 Nr. 11. sted for rettens holdelse,
 5te kapitel om lagrettemænd og domsmænd,
 6te kapitel om lagrettemænd for det enkelte lagmands-
 ting,
 7de kapitel om, naar rettens medlemmer skal vike sæte,
 13de kapitel om forkyndelser, meddelelser og frister,
 37te kapitel om reisegodtgjørelse,
 samt endvidere
 §§ 113—123, 128, 139, 142—144, 198, 199, 371, 372,
 466—468 og 494.

II.

I samme lov skal følgende bestemmelser lyde saaledes:

§ 2. Efter denne lovs regler behandles endvidere:

1. saker, som anlægges av det offentlige til inddragning av penger eller gods, ogsaa naar inddragningen ikke er at anse som straf;
2. saker, hvori en ærekrænkelse paastaas erklært for død og magtesløs.

§ 4 andet led. Dog har retten adgang til at utsætte straffesaken, indtil spørsmålet om det omtvistede retsforholds bestaaen er bragt under paakjendelse gjennom borgerlig søksmaal.

§ 21. Har den sigtede inden retten avgit uforbeholden tilstaaelse, og denne tilstaaelses rigtighet bestyrkes ved de øvrige foreliggende oplysninger, blir saken, om den end efter § 19 skulde henhøre under lagmandsret, ikke at behandle ved samme, medmindre forbrydelsen kan medføre høiere straf end fængsel i 10 aar, eller straffelovens § 65 antages at burde bringes i anvendelse.

Straffens skjærpelse paa grund av gjentagelse eller paa grund av sammenstøt av forbrydelser kommer her ikke i betragtning.

§ 22 første led. Ved herreds- eller byret behandles de saker, som ikke hører under lagmandsret.

§ 23. Under de i § 283 angivne betingelser kan saker, som hører under herreds- eller byret, paadømmes av denne som forhørsret uten tiltalebeslutning og hovedforhandling.

§ 24. Foranstaaende regler er ikke til hinder for, at sammenhengende saker, hvorav nogen hører for lagmandsret, andre for herreds- eller byret, i forening indbringes for lagmandsretten.

§ 25. Er en sak indbragt for lagmandsretten, bør den i almindelighet antages til paadømmelse av denne, om den end rettelig burde være paataalt for herreds- eller byretten.

Viser det sig under hovedforhandlingen i en sak, som paa- 14 decbr.
talemyndigheten har indbragt for herreds- eller byretten, at Nr. 11.
den angaar en forbrydelse, der skulde være paataalt for lag-
mandsret, bør herreds- eller byretten i almindelighet fremme
den til paadømmelse, hvis utsættelse ikke er fornøden.

§ 26. Retslig forundersøkelse samt tingsvidner og andre
enkeltstaaende retshandlinger foretages ved herreds- eller by-
retten som forhørsret.

§ 72 andet led. Hvor herreds- eller bydommeren tillike
er politimester (foged), blir efter Kongens nærmere bestem-
melse enten hans dommerforretninger i straffesaker at hen-
lægge under en anden herreds- eller bydommer, eller hans for-
retninger som politimester at overdra til en anden politi-
tjenestemand.

§ 73 første led. Riksadvokaten utnævnes av Kongen. Han
skal ha fylt 30 aar og ha juridisk embedseksamen med bedste
karakter. Med hensyn til bestemmelsen i grundlovens § 22
betrages han som overøvrighet.

§ 77. Kongen antar det fornødne antal personer med de
for sakførere foreskrevne egenskaper til efter paatalemyndig-
hetens nærmere bestemmelse at optræde paa det offentliges
vegne:

1. ved behandlingen av saker angaaende forbrydelser, som paa-
tales for herreds- eller byretten, samt ved tingsvidner og
granskningsforretninger, der optages i henhold til §§ 296
og 297, og
2. i andre tilfælde for herreds- eller byretten som dømmende
ret eller forhørsret, naar dette undtagelsesvis paa grund
av sakenes beskaffenhet findes fornødent.

Til at utføre saker ved Høiesteret antages høiesteretssak-
førere.

§ 80. Naar paatalemyndighetens tjenestemænd er i noget
tilfælde, som omhandles i lov om domstolene § 106 nr. 1—5,
8 eller 9, eller tidligere har handlet i saken i nogen anden egen-
skap eller har avlagt eller skal avlegge vidnesbyrd, har gjort
tjeneste eller skal gjøre tjeneste som sakkyndige i saken, skal
de gi sin nærmeste foresatte meddelelse herom, forat han kan
træffe saadanne forføininger, som i den anledning findes for-
nødne.

§ 85 sidste led. Ogsaa ellers kan paatale undlates, naar
det antages, at intet offentlig hensyn kræver, at den straffbare
handling paatales, navnlig naar særdeles lang tid er hengaat
siden dens forøvelse, eller særdeles formildende omstændighe-
ter foreligger. Undladelsen kan gjøres betinget av, at sigtede
ikke gjør sig skyldig i en ny forsætlig forbrydelse eller for-
seelse i løpet av en viss, av paatalemyndigheten sat frist, der

14 decbr. ikke maa overstige den for den strafbare handling satte for-
Nr. 11. ældelsesfrist og i ethvert fald ikke 2 aar. Undladelsen kan ogsaa gøres betinget av, at sigtede inden en saadan frist yder fornærmede hel eller delvis erstatning efter nærmere bestemmelse av paatalemyndigheten. Endvidere kan undladelsen gøres betinget av, at sigtede avholder sig fra at nyde rusdrik i et tidsrum som foran nævnt; i saa fald bør han dog paa forhaand avgi skriftlig avholdsløfte eller melde sig ind i en avholdsforening.

§ 86 andet led. Frafaldes saken, efterat hovedforhandlingen er paabegyndt, enten paa grund av bevisets stilling, eller fordi straf ikke kan anvendes paa forholdet, avsiges frifindelsesdom. Naar ellers den paabegyndte forfølgning indstilles, gives skriftlig meddelelse herom saavel til sigtede som til klageren, om nogen har optraadt som saadan.

§ 87 sidste led. I de i § 85 sidste led omhandlede tilfælde av betinget undladelse av paatale kan forfølgningen atter aapnes, hvis sigtede ikke overholder betingelserne.

§ 91 andet og tredje led. Finder en statsadvokat, at forfølgning bør undlates eller stanses i henhold til § 85 sidste led, skal han uten ophold søke riksadvokatens samtykke.

Finder riksadvokaten i samme tilfælde, at forfølgning av nogen forbrydelse, hvis paatale tilkommer ham ifølge § 89, bør undlates eller stanses, avgir han uten ophold en begrundet indstilling herom til Kongen, hvem den endelige avgjørelse tilkommer.

§ 95 andet led. I saker angaaende ærekrænkelser kan den fornærmede slutte sig til den offentlige forfølgning, og der tilkommer ham da de samme partsrettigheter som efter § 435, 2det led, og § 436. At den fornærmede har sluttet sig til forfølgningen, har ingen indflydelse paa adgangen til at føre ham som vidne. Hans partsrettigheter indskrænkes ikke ved, at han føres som vidne.

§ 103 første led. Som forsvarere benyttes ved Høiesteret høiesteretssakførere. Ved de øvrige retter kan enhver sakfører eller efter særskilt tilladelse av retten en anden uberygtet og til hvervet skikket person benyttes dertil.

§ 104. Til at gjøre tjeneste som offentlige forsvarere antar Kongen ved Høiesteret et tilstrækkelig antal høiesteretssakførere og ved de andre retter et tilstrækkelig antal sakførere eller andre til hvervet skikkede personer.

§ 105. Forsvarer for den enkelte sak eller det enkelte retsmøte beskikkes av rettens formand; dog kan til undgaelse av ophold lagmanden i sit sted overlate en herreds- eller bydommer at beskikke forsvarer. Er flere forsvarere antat for samme domstol og i samme retskreds, bør det, hvor intet derfor

er til hinder, iagttages, at de efter tur beskikkes til utførelse 14 decbr.
av forsvaret under hovedforhandling. Nr. 11.

11te kapitels overskrift:

Retsbøker.

§ 125 sidste led. Efterhvert som optegnelsen er tilendebragt for hver enkelt persons vedkommende, oplæses det nedskrevne til vedtagelse. Fordrer han rettelser, skal disse nedskrives. Er der henvist til en tidligere forklaring, skal ogsaa denne oplæses til vedtagelse.

§ 126. Under hovedforhandling for lagmandsret skal utenfor de i § 125 første led nævnte tilfælde de av sigtede, vidner og sakkyndige avgivne forklaringer ikke gjengives i retsboken.

Under hovedforhandling for herreds- eller byretten gjælder det samme. Men naar retten til undgaaelse av tingsvidne i tilfælde av fornyet behandling finder det hensigtsmæssig, kan den beslutte at la forklaringene optegne og oplæse til vedtagelse overensstemmende med § 125, andet og tredje led.

Har en avhørt person intet hat at forklare angaaende saken, bør dette altid anmerkes.

§ 127. Efter nærmere regler, som Kongen gir, kan forklaringer optages med hurtigskrift eller ved mekaniske midler istedenfor at føres ind i retsboken.

§ 129. Retsboken underskrives av dommerne, retsskrivaren og retsvidnerne.

At paabudte former er iagttat, kan bare bevises ved retsboken. Motbevis er ikke utelukket.

§ 163. Raadslagningen og utenfor Høiesteret tillike stemmegivningen foregaar for lukkede dører. Formanden leder forhandlingen, stiller spørsmaalene og samler stemmerne. Avstemningen sker mundtlig i den orden, som ved lodtrækning bestemmes. Dog skal formanden altid stemme sidst, og tilkaldte dommere i Høiesteret efter de faste. I henhold til stemmegivningens resultater forfatter formanden dommen eller avgjørelsen og, hvis intet andet av retten bestemmes, ogsaa dens begrundelse. Rettens skriver er tilstede ved stemmegivningen og fører bok over den.

§ 168. Domme og kjendelser avsiges i retsmøter og skal ledsages av grunde.

Grundene skal i alle tilfælde oplyse, om avgjørelsen er enstemmig, eller hvis det ikke er tilfældet, hvilke av rettens medlemmer der er uenige i den, og hvilke punkter uenigheten gjælder. Den eller de dommere, som ikke er enige i avgjørelsen eller grundene, kan kræve indtat i disse en redegjørelse for sin mening.

14 decbr. I høiesteretssaker behøver dommen eller kjendelsen ikke
 Nr. 11. at gi nogen fremstilling av sakens gjenstand eller avgjørelses-
 grundene utover det, som er nødvendig for at fastslaa, hvad der
 er avgjort.

Avgjørelser, der ikke er kjendelser eller domme, saavel som
 kjendelser av procesledende art kan omgjøres.

§ 169. Er der i dommen skrivfeil eller regnefeil eller andre
 aapenbare urigtigheter eller uteladelser, skal retten selv eller den
 høiere ret, som faar saken, rette dem av eget tiltak.

Er der ellers i domsgrundene urigtigheter, uklarheter, mot-
 sigelser eller ufuldstændigheter, kan de rettes efter begjæring
 av den ene part, og efterat den anden er hørt. Begjæringen
 maa fremsættes inden ankefristens utløp. Den skal snarest
 mulig avgjøres av de samme dommere, som har avsagt dommen.
 Dog behøver domsmændene ikke at tilkaldes, medmindre par-
 terne forlanger det.

Rettelser efter denne paragraf foregaar ved særskilt til-
 førsel i retsboken. Der henvises til dem ved randbemerkning
 paa vedkommende sted. Alle avskrifter, som er utlevert, skal
 kræves tilbake for enten at rettes eller byttes om med nye.
 Forskriftene i §§ 365 og 376 faar tilsvarende anvendelse.

Mot beslutninger efter første og andet led kan kjæremaal
 bare erklæres paa det grundlag, at rettelsen gaar videre, end
 loven hjemler.

Er rettelse efter andet led begjært, løper ingen frist for
 anke eller begjæring om fornyet behandling, før spørsmålet er
 avgjort. Er anke erklært eller fornyet behandling begjært, skal
 den overordnede domstol underrettes. Er rettelse foretat efter
 andet led, løper en ny frist for anke og begjæring om fornyet
 behandling.

Foranstaaende bestemmelser faar tilsvarende anvendelse
 paa kjendelser, forsaavidt de ikke kan omgjøres efter § 168
 fjerde led.

§ 171. Pliktig til at møte som vidne ved hovedforhandling
 for lagmandsret er enhver, som bor eller opholder sig indenfor
 en saadan avstand fra retsstedet, at han ikke har længere reise
 til det end 600 km. med jernbane eller 300 km. med dampskib
 eller 100 km. paa anden maate eller en tilsvarende veilængde
 dels paa den ene maate og dels paa den anden.

Ved hovedforhandling for herreds- eller byret og ved rets-
 møter paa aasted gjælder halvdelen av disse veilængder som
 grænse for møtepligten.

I ethvert tilfælde pligter et vidne at møte indenfor det
 tinglag, hvor det bor eller opholder sig, eller utenfor tinglaget
 paa et fast retssted for dette eller naar avstandene ikke er
 længer end en femtepart av dem, som er nævnt i første led.

Naar retten finder det magtpaaliggende, at et vidne møter 14 decbr. under hovedforhandling eller under retsmøte paa aasted, og Nr. 11. det ikke pligter at møte efter disse regler, kan den efter ansøgning fra en av parterne utvide møtepligten. Dog bør avsluttelse av overenskomst efter § 174 først forsøkes, hvis det kan ske, uten at saken utsættes for forsinkelse.

Vidnerne har ret til godtgjørelse efter særskilt lov.

§ 172. Vidners indkaldelse sker ved forkyndelse av stevning. Vidnestevningen skal indeholde vidnets navn eller, om navnet er ukjendt, en saa nøiagtig betegnelse av dets person som mulig. Den skal angi saken og øiemedet med indkaldelsen, domstolen, retsstedet og møtetiden, henwise til ansvaret for uteblivelse og gi en kort forklaring om reglerne for vidnegodtgjørelse. Saavidt mulig bør vidnerne faa mindst én dags varsel.

Indkaldes et barn under 14 aar, forkyndes stevningen for dets foresatte, som i saa fald har ansvaret for, at den efterkommes.

Retten kan paalægge vidnet at ta med sig dokumenter eller andre ting, som det pligter at fremlægge. Den kan ogsaa paalægge vidnet at undersøke regnskapsbøker, brev eller lignende, som det uten særlig besvær har adgang til, og at gjøre optegnelser efter dem og ta disse med i retten.

§ 175. Retten kan under særlige omstændigheter bestemme, at et vidne, som uteblir uten gyldig forfald, skal avhen-tes til samme eller et senere retsmøte. Herpaa faar reglerne i § 254 første og tredje led tilsvarende anvendelse.

§ 176 første led. Fritat for forpligtelse til at vidne er:

1. sigtedes egtefælle; er egteskapet opløst ved skilsmisse, gjælder fritagelsen fremdeles, forsaavidt den æskede forklaring angaar begivenheter før skilsmissen;
2. sigtedes forlovede, forsaavidt forlovelsen var indgaat før handlingens forøvelse;
3. sigtedes adoptivforældre og adoptivbarn samt adoptivbarns livsarvinger, forsaavidt adoptionsbevillingen var git før handlingens forøvelse;
4. sigtedes slegtninger i op- og nedstigende linje, søskende og likesaa nær besvogrede; som besvogret ansees her ogsaa den besvogredes egtefælle.

§ 178. Uten samtykke av den, som har krav paa hemmeligholdelse, maa retten ikke ta imot vidnesbyrd av prester i statskirken og andre anerkjendte trossamfund, sakførere, forsvarere i straffesaker, læger, apotekere og jordmødre om noget, som er betrodd dem i deres kald, undtagen naar de efter lov er pligtige til at aapenbare det.

Det samme gjælder underordnede og medhjelpere, som i

14 decbr. stillings medfør er kommet til kundskap om det, som er be-
Nr. 11. trodd de nævnte personer.

Forbudet bortfalder, naar vidnesbyrdet trænges for at fore-
bygge, at nogen uskyldig blir straffet.

Hvis ikke den, som har krav paa hemmeligholdelse, sam-
tykker i, at avhøringen foregaar offentlig, skal vidnesbyrdet
bare meddeles retten og parterne i møte for lukkede dører og
under paalæg av taushetspligt.

§ 180. Retten maa ikke ta imot vidnesbyrd:

1. om hemmelige underhandlinger, raadslagninger eller be-
slutninger i saker, som har betydning for rikets sikkerhet
eller retigheter i forhold til en anden stat, medmindre
Kongen gir tilladelse;
2. om spørsmål, som vidnet ikke kan svare paa uten at
krænke taushetspligt, som efter lov eller anden gyldig be-
stemmelse paahviler vidnet som offentlig tjenestemand,
medmindre vedkommende myndighet gir tilladelse.

Tilladelse maa ikke negtes, medmindre vidnesbyrdet vilde
kunne utsætte staten eller almene interesser for skade. Hvis
ikke tilladelsen bestemmer noget andet, skal vidnesbyrdet bare
meddeles retten og parterne i møte for lukkede dører og under
paalæg av taushetspligt.

§ 181 andet led. Avhørelsen sker mundtlig; dog kan det
etter omstændighetene tilstedes vidnet at benytte skriftlige op-
tegnelser, efterat det er bragt paa det rene, hvem som har av-
fattet dem, og naar og i hvilket øiemed det er gjort.

§ 185. Vidneprov, der avgives under hovedforhandlingen,
blir i regelen at bekræfte ved ed. Dog kræves ikke ed, hvis
retten finder vidnesbyrdet aapenbart betydningsløst, og i rege-
len ikke, hvis begge parter frafalder edfæstelse.

Ellers kan edfæstelse blot finde sted, naar enten vidnes-
byrdet tilsigtes oplæst ved hovedforhandlingen, eller der er fare
for, at vidnet ikke vil møte under denne, eller for, at beviset
av andre grunde vil kunne spildes ved utsættelsen.

Edfæstelsen sker efter avhørelsen.

§ 186 første led. I intet tilfælde edfæstes:

1. vidner, som endnu ikke har fylt sit femtende aar, eller
som paa grund av forstandssvækkelse eller mangelfuld ut-
vikling ikke kan ha nogen klar forstaaelse av edens be-
tydning;
2. vidner, der er dømt som skyldige eller medskyldige i den
handling, som danner undersøkelsens gjenstand, eller paa
hvem der hviler mistanke om saadan skyld.

§ 187. Retten kan la være at edfæste vidner, som i henhold
til § 176 kunde ha krævet sig fritat for at avgi vidnesbyrd, eller

hvis vidnesbyrd paa grund av dets indhold eller av andre grunde maa ansees for særlig upaalidelig. 14 decbr. Nr. 11.

Private saksøkere og fornærmede, som har sluttet sig til den offentlige forfølgning, kan retten altid la være at edfæste.

§ 189. Negter et vidne at avgi forklaring, ed eller forsikring, efterat dette ved endelig kjendelse er paalagt, kan retten ved kjendelse beslutte at la vidnet holde i fængslig forvaring, indtil det efterkommer paalægget. Dog skal det i intet tilfælde i samme sak eller i en anden sak angaaende samme gjensstand holdes i fængsel utover et tidsrum av tilsammen 3 maa-neder.

Møter et vidne beruset, kan retten bestemme, at det skal holdes i fængslig forvaring, til det blir ædru.

§ 190. Enhver, som er pliktig til at vidne i saken, er efter rettens opnævnelse pliktig til at gjøre tjeneste som sakkyndig.

Dog bør retten saavidt mulig fritta den, som paaviser, at han ikke kan gjøre tjeneste uten betydelig ulempe for sig selv eller de forretninger, som paahviler ham.

Før retten opnævner nogen, som ikke er fast sakkyndig, bør den som regel spørge ham, om han er villig. Erklærer han sig uvillig, bør han ikke opnævnnes, hvis der er anledning til at opnævne en anden.

Sakkyndige har ret til godtgjørelse efter særskilt lov.

§ 191. Antallet av sakkyndige bør i regelen være mindst to, hvis ikke parterne er enige om bare at kræve én.

I paatrængende tilfælde, eller naar det gjælder spørsmaal av mindre vigtighet, eller naar det vilde være forbundet med særlig vanskelighet eller ulempe eller med uforholdsmæssige omkostninger at skaffe flere sakkyndige, er én tilstrækkelig.

Retten kan opnævne nye sakkyndige ved siden av de først opnævnte, hvis den finder det paakrævet.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke paa-kjæres.

§ 192. Hvor sakkyndige for visse arter tilfælde er fast beskikket, tjenstgjør disse, medmindre særegne omstændigheter er til hinder derfor eller gjør det utilraadelig.

Ellers skal retten fortrinsvis ta de sakkyndige blandt dem, som i offentlig stilling eller som næring utover en videnskap, kunst eller anden virksomhet, som forutsætter den særlige kyndighet, som trænges, eller blandt dem, som er opført i de utvalg, hvorav skjønsmænd skal tages efter lov om domstolene § 79.

Naar hensynet til kyndighet eller uhildethet gjør det nødvendig, kan retten opnævne sakkyndige utenfor utvalgene eller utenfor retskredsen. Skal sakkyndige opnævnnes utenfor em-

14 decbr. bedskredsen, kan rettens formand henvende sig til vedkom-
Nr. 11. mende ret.

Ved besigtelse av kvinder, navnlig ved spørsmåal om svangerskap eller fødsel, bør kvinder tjenstgjøre, naar dette antages tilstrækkelig betryggende.

§ 193 første led. Forsaavidt det kan undgaaes, bør ingen benyttes som sakkyndig, naar han efter lov om domstolene § 106 eller § 108 vilde være utelukket fra at gjøre tjeneste som medlem av retten.

§ 211. Naar der er grund til at formode, at nogen er død en ikke naturlig død, og der er mulighet for at anta, at døden er forvoldt ved en strafbar handling, skal retslig likskue og, hvor omstændighetene er mistænkelige, likaapning straks finde sted, og personer, som kan gi opplysninger om avdødes person eller endeligt, paa stedet avhøres.

§ 216. Den, som er i besiddelse av ting, der antages at være av betydning som bevismidler, kan, forsaavidt han er pliktig til at vidne i saken, av retten paalægges at utlevere dem. I vægringstilfælde kan de i § 189 bestemte tvangsmidler anvendes.

§ 224 første led. Ransakningen iverksettes av retten, paa talemyndigheten eller politiets tjenestemænd i overvær av mindst ett vidne, som, hvor dertil er adgang, bør tages av retsvidneutvalget og ikke maa være i noget tilfælde, som nævnes i lov om domstolene § 110 andet led.

§ 235. Den paagrepne skal snarest mulig fremstilles for den i beslutningen eller ordren bestemte dommer. Kan dette ikke ske senest dagen efter paagripelsen, har han ret til at fordre sig foreløbig fremstillet for nærmeste forhørsdommer eller, om ikke heller dette kan ske senest dagen efter paagripelsen, for nærmeste paa talemyndighet. Er fremstillelse for en dommer ikke skedd inden 24 timer efter paagripelsen, skal grunden hertil anføres i retsboken.

§ 252. Sigtedes inkaldelse for retten sker ved forkyndelse av stevning.

Stevningen skal indeholde den sigtedes navn eller nøiagtig betegnelse av hans person samt angivelse av undersøkelsens gjenstand og indkaldelsens øiemed og av domstolen, retsstedet og møtetiden.

Ved indkaldelse til hovedforhandling tilkommer der sigtede tre dager og ved indkaldelse til andre retsmøter 24 timers varsel. Til retsmøter, som holdes under de store saltvandsfiskerier, er han dog pliktig at møte efter varsel forkyndt samme dag.

§ 254 fjerde led. Angir en sigtet at være blottet for de til bestridelse av omkostningene ved reisen og opholdet paa rets-

stedet fornødne midler, og der er grund til at anta, at saa er til- 14 decbr.
fældet, og at dette vil bevirke hans uteblivelse, kan retten eller Nr. 11.
paatalemyndigheden la utgiftene bestride av offentlige midler.

§ 262 første punktum. Anmeldelse av strafbare handlinger
kan ske til paatalemyndigheden eller i paatrængende tilfælde til
herreds- eller byretten.

§ 263 sidste punktum. Begravelsen maa i disse tilfælde
ikke finde sted uten tilladelse av paatalemyndigheden eller her-
reds- eller bydommeren.

§ 277 første punktum. Til retsmøter under forundersøkel-
sen blir den sigtede at stevne med lovlig varsel, medmindre for-
kyndelse maa ske efter § 180 eller § 181 i lov om domstolene,
eller betænkelig ophold vilde voldes.

§ 278 første og tredje led. Paatalemyndigheden, den sig-
tede og hans forsvarer, samt den fornærmede, som har sluttet
sig til den offentlige forfølgning, og hans procesfuldmægtig
har, forsaavidt ikke § 259 eller lov om domstolene § 133 er
til hinder derfor, ret til at være tilstede i retsmøtet og til i
ethvert tilfælde, før møtet sluttes, at fremføre, hvad de finder
at burde uttale eller andra om.

Under særegne omstændigheter kan retten ved kjendelse
ganske utelukke sigtede og hans valgte forsvarer samt den for-
nærmede, som har sluttet sig til den offentlige forfølgning, og
hans procesfuldmægtig, naar og saalænge der findes grund til
at frygte for, at forfølgningens siemed ellers vil bli motarbei-
det eller utsat for fare. Før saadan beslutning fattes, maa den,
som tænkes utelukket, gives anledning til at uttale sig.

§ 283 første led. Har den sigtede i en sak, som henhører
under herreds- eller byret, inden retten avgit en uforbeholden
tilstaaelse, hvis rigtighet bestyrkes ved de øvrige foreliggende
oplysninger, kan saken, naar sigtede samtykker deri, paa ste-
det fremmes til doms og paadømmes uten tiltalebeslutning og
uten tilkaldelse av domsmænd.

§ 285 første led. Findes tiltale at burde reises, men sig-
tede er sindssyk, eller det er antagelig, at han for tiden ikke
kan dømmes, fordi hans opholdssted ikke kjendes, eller fordi
han oppholder sig i utlandet, stilles saken foreløbig i bero.

§ 287. I saker angaaende forseelser bør paatalemyndig-
heten, forinden tiltale besluttes, som regel utfærdige forelæg,
naar den finder, at der bør anvendes straf av bøter alene eller
i forbindelse med inddragning, eller at der bare bør anvendes
inndragning, som ikke er straf.

Under samme betingelser kan dette ogsaa gjøres i saker
angaaende forbrydelser, hvorfor ikke hoiere straf end fængsel
i 1 aar eller tjenestens tap kan anvendes.

§ 288 andet led. Forelæg, der utfærdiges i sigtedes paa-
hor, behøver ikke at forkyndes, naar derom sker optegnelse,

14 decbr. der underskrives av sigtede eller et tilkaldt vidne. Paa foran-
Nr. 11. gende skal en skriftlig gjengivelse inden 24 timer utlægges til
avhentning paa vedkommende kontor.

§ 290 første led. Vedtagelsen kan ogsaa mottages av den,
som besørger forelæggets forkyndelse, eller av lensmanden.
Den skal nedtegnes og medunderskrives av sigtede eller, saa-
fremt dette ikke er gjørlig, av et tilkaldt vidne, som har paahørt
vedtagelsen.

§ 292 fjerde punktum. Hører saken hjemme i en del av
lagsognet, som har særskilt retssted, skal det tillike angives, om
den antages at burde behandles paa dette eller paa lagsognets
almindelige retssted.

§ 297. Hvor der er fare for, at bevis ved ophold vilde spil-
des, eller hvor der handles om bevis, som paatalemyndigheten
har negtet overhodet at besørge erhvervet, eller om vidne, som
ikke er pliktig at møte under hovedforhandlingen, kan saavel
tiltalte som hans forsvarer foranstalte bevisoptagelse forut for
denne. De utgifter, som ifølge lovgivningen er forbundet her-
med, maa isaafald betales forskudsvis, eller et tilstrækkelig be-
løp til dækning derav nedlægges hos paatalemyndigheten. Fin-
der denne eller retten bevisoptagelsen begrundet, erstattes ut-
giften av det offentlige. Rettens avgjørelse av erstatnings-
spørsmålet kan ikke paaankes eller paakjæres.

§ 300. Naar paatalemyndigheten finder saken tilstrække-
lig forberedt, utfærdiger den stevning mot tiltalte til hoved-
forhandling. Stevningen oversendes lagmanden med uttalelse
om, naar hovedforhandlingen bør holdes, og hvor lang tid den
antages at ville kræve.

Lagmanden fastsetter tid og sted for hovedforhandlingen
og sender derefter stevningen tilbake til paatalemyndigheten.
Denne sender avskrift til forsvareren.

§ 301. Paatalemyndigheten sørger for, at sigtede og vid-
ner, som er undergit varetægtsfængsel, og sigtede, mot hvem
saadan kjendelse er avsagt, som omhandles i § 254, betimelig
blir bragt frem til retsstedet.

§ 303. Vil tiltalte eller hans forsvarer indstevne vidner
til hovedforhandlingen, maa de utgifter, som ifølge lovgiv-
ningen er forbundet hermed, betales forskudsvis, eller et til-
strækkelig beløp til dækning derav nedlægges hos paatalemyndig-
heten, der paategner stevningen bevidnelse herom.

Finder paatalemyndigheten eller retten indstevningen be-
grundet, erstattes utgiftene av det offentlige. Likeledes kan
erstatning tilstaas for utgifter til vidner, som møter frivillig,
og sakkyndige, som ikke er opnævnt. Rettens avgjørelse av er-
statningsspørsmålet kan ikke paaankes eller paakjæres.

§ 304. Saasnart straffesaker under lagmandstinget skal

foretages, paaropes de lagrettemænd, der skal gjøre tjeneste un- 14 decbr.
der samme. Derefter kan saavel paatalemyndigheden som en- Nr. 11.
hver av de tiltalte og deres forsvarere og fornærmede, som i
saker angaaende ærekrænkelser har sluttet sig til forfølgningen,
fremsætte indsigelse mot lagrettelisten, gaende ut paa, at den
er tilblit paa lovstridig maate, eller mot enkelte lagrette-
mænd, gaende ut paa, at de ikke lovlig kan gjøre tjeneste som
saadanne.

§ 305. Hvis de i foregaaende paragraf omhandlede ind-
sigelser ikke leder til, at lagrettelisten i sin helhet kjendes
ugyldig, sker i tilfælde saadan tilkaldelse, som omhandles i lov
om domstolene § 97.

§ 306. Lagmandsretten sammensættes ved hovedfor-
handlingen i den enkelte sak av lagmanden og to meddommere
(retten) og av ti til avgjørelse av skyldspørsmålet tilkaldte
lagrettemænd (lagretten).

§ 307. Hovedforhandlingen er muntlig. Skrift anven-
des kun i den utstrækning, som loven bestemmer. Ved munt-
lige uttalelser benyttes frit foredrag.

Lagmanden leder forhandlingen og drager omsorg for at
fjerne alt, som til unytte trekker den i langdrag. Ingen maa
ta ordet uten hans tilladelse, og han kan, forsaavidt intet mot-
sat er bestemt, stanse den videre forhandling angaaende spørs-
maal, som han anser tilstrækkelig drøftet. Indsigelser mot hans
ledelse avgjøres av retten.

§ 310. Angaar saken en straffbar handling, der ikke kan
medføre strengere straf end fængsel indtil 1 aar, og retten ikke
finder tiltaltes nærværelse fornøden av hensyn til sakens op-
lysning, kan forhandlingen fremmes eller fortsættes mot den
uteblevne, saafremt han har samtykket deri eller er uteblit,
uten at der er grund til at anta, at han har hat gyldig forfald.
Er tiltalte stevnt i henhold til reglerne i lov om domstolene
§ 181, gjælder dette dog blot, naar den straffbare handling ikke
kan medføre høiere straf end bot, eller der foreligger sam-
tykke.

§ 314 første punktum. Naar en tiltalt utvises i henhold
til lov om domstolene § 133, kan forhandlingen dog fortsættes,
hvis retten ikke finder en utsættelse nødvendig.

§ 316. Ved sakens paarop retter lagmanden saadan op-
fordring til lagrettemændene og parterne som omhandlet i lov
om domstolene § 115. Blir der ikke mindst sytten eller i det
i § 321 nævnte tilfælde mindst atten lagrettemænd tilbake,
varamændene iberegnet, fylles tallet paa den i lov om domsto-
lene § 97 angivne maate.

§ 317 andet led. I motsat fald uttages ved lodtrækning ti
eller i tilfælde elleve eller tolv av de ikke utskutte til lagrette

14 decbr. for saken. Lodtrækningen foregaar paa den maate, som er Nr. 11. foreskrevet i lov om domstolene § 90.

§ 318 første og andet led. Parterne har ret til at utskyte saa mange lagrettemænd, som der, varamændene medregnet, er tilstede fler end ti eller i det i § 321 omhandlede tilfælde elleve eller tolv.

Paatalemyndigheten og tiltalte samt, i saker angaaende ærekrænkelser, den fornærmede, som har sluttet sig til forfølgningen, kan utskyte et like antal, heri medregnet de lagrettemænd, som paatalemyndigheten i henhold til lov om domstolene § 93 har utskutt eller kunnet utskyte. Er der efter dette én tilovers, har tiltalte ret til at utskyte denne; er der to tilovers, kan tiltalte og fornærmede utskyte én hver.

§ 321. I vidtløftige saker kan retten beslutte, at elleve eller tolv lagrettemænd skal overvære forhandlingen. Naar lagretten skal avgi sin kjendelse, og lagrettemændenes tal ikke ved forfald er gaat ned til ti, uttræder i dette tilfælde efter lodtrækning én eller to av dem.

§ 327. Lagmanden tiltaler derefter lagrettemændene saaledes: »Forsikrer De paa ære og samvittighet, at De vil gi vel agt paa alt, som forhandles i retten, og besvare de spørsmål, som blir Dem forelagt, saaledes som De vet sandest og rettest at være efter loven og sakens bevisligheter?» Lagrettemændene skal derefter staaende og med oprakt høire haand enkeltvis svare: »Det forsikrer jeg paa ære og samvittighet.»

Lagrettemand, som tidligere paa samme ting har avgitt forsikringen, behøver ikke at gjenta den.

§ 336. Bevisførelse, sigtende til at svække eller styrke et vidnes troværdighet i sin almindelighet, maa kun finde sted paa den maate og i den utstrækning, som retten tilsteder. Den bør negtes, naar de tilsigtede opplysninger ikke findes at være av væsentlig betydning. Motbevis maa altid tillates.

Bevidnelser om et vidnes gode eller slette navn og rygte maa ikke brukes.

§ 353. Efter tilendebragt avstemning vender lagretten tilbake til retssalen og indtar sit sæte. Lagmanden oppfordrer den til at meddele den avgjørelse, hvortil den er kommet. Lagrettens ordfører reiser sig og uttaler: »Lagretten har paa ære og samvittighet besvart de stillede spørsmål, saaledes som følger.» Derefter læser han op spørsmålene og umiddelbart efter hvert av disse det vedtegnede svar.

26de kapitels overskrift:

Hovedforhandlingen for herreds- eller byret og dennes forberedelse.

§ 366. Ved hovedforhandling for herreds- eller byret og dennes forberedelse finder de i kapitlerne 24 og 25 givne reg-

ler tilsvarende anvendelse, forsaavidt dertil er anledning og 14 decbr. intet modsat er bestemt. Nr. 11.

§ 367 første led. Har tiltalte forsvarer, bortfalder den i § 292, sidste led, omhandlede tilstillelse, hvorimot forsvareren snarest mulig, og saafremt tiltalte er fængslet, senest inden fire dage efter mottagelsen har at oversende akterne til rettens formand ledsaget af saadan meddelelse og i tilfælde begjæring, som omhandles i §§ 293 og 294. Avskrift af meddelelsen og begjæringen sendes samtidig paatalemyndigheden.

§ 368 første punktum. Rettens formand berammer tid og sted for sakens foretagelse.

§ 369. Herreds- eller byretten sammensættes ved hovedforhandlingen i den enkelte sak av herreds- eller bydommeren som formand og to domsmænd, som uttages ved lodtrækning efter reglerne i lov om domstolene kapitel 5.

§ 370. Domsmændene trækkes av det særlige udvalg, hvor saadant haves:

1. i saker, som angaar overtrædelse av bygnings-, sundhets- eller brandlovgivningen og handler om bygninger;
2. i saker angaaende forbrydelser eller forseelser, som omhandles i straffelovens kapitler 30 og 42 og lov om stranding og vrak av 20 juli 1893 § 14, eller anden overtrædelse av tjenesteplichter som sjømand;
3. i saker angaaende forseelser, som omhandles i lov om haandverksnæring av 25 juli 1913 §§ 25, 26, 28 og 41.

§ 375 fjerde led. Angaar dommen flere strafbare handlinger, for hvilke en fælles frihetsstraf anvendes, skal domsgrundene angi lovhjemmelen herfor. Er denne straffelovens § 63 andet led, skal de ogsaa oplyse, hvilken eller hvilke strafbare handlinger retten har betragtet som skjærpende omstændigheder.

§ 377 første, andet og tredje led. I saker angaaende forseelser og i saker, som anlægges av det offentlige til inddragning efter § 2 nr. 1, er forsvarer unødvendig.

I saker angaaende forseelser mot straffelovens kapitel 33 blir dog saadan at beskikke, medmindre forelæg er utfærdiget.

Ved de særlige fiskeridomstoler kan paatalemyndigheden undlate at avgi møte ved behandlingen av de i første led omhandlede saker, og skal retten isaafald iagtta, hvad der til sakernes forberedelse utfordres.

§ 380 andet led. I herreds- og byretssaker kan anke ikke støttes paa nogen grund, der efter reglerne i kapitel 28 kan lede til fornyet behandling ved høiere ret.

§ 382 andet led. I herreds- og byretssaker maa den forkynde anken senest 14 dage, efterat tiltaltes erklæring,

14 decbr. om han vedtar dommen eller ikke, er blit den meddelt, eller Nr. 11. efterat ankefristen for tiltaltes vedkommende er utløpet.

§ 383. andet og tredje led. Blir anken ikke erklært ved domsavsigelsen, fremsættes den skriftlig eller muntlig for paatalemyndigheten eller for herreds- eller bydommeren eller, om tiltalte er fængslet, for fængslets vaktmester.

Den muntlige ankeerklæring opsættes paa stedet skriftlig og undertegnes av mottageren og tiltalte eller et tilkaldt vidne og oversendes i tilfælde uten ophold til paatalemyndigheten.

§ 384. En anke, som ikke er erklært inden den bestemte frists utløp og paa foreskreven maate, kan ikke antages, medmindre det er sandsynlig, at den kjendsgjerning, som begrunder anken, først senere er blit den ankende bekjendt, eller at han av andre grunde, som ikke er ham tilregnelige, har oversittet fristen eller gaat frem paa feilagtig maate. I ethvert fald maa han erklære sin anke inden fjorten dage, efterat de omstændigheter, som har fremkaldt oversittelsen eller feilen, er fjernet.

§ 385. andet led (nyt). Er anken uten begrundelse, eller er begrundelsen ikke fyldestgjørende, bør feilen søkes avhjulpet.

§ 387. Paatalemyndigheten indsender uopholdelig ankeerklæringen, ledsaget av sammes begrundelse, samt utskrift av hovedforhandlingen og andre fornødne utskrifter og dokumenter til Høiesterets kjøremaalsutvalg.

Utvalget avgjør, hvorvidt anken er betimelig erklært og i andre henseender lovlig.

Antages dette, kan utvalget i herreds- og byretssaker, hvor det enstemmig finder utvilsomt, at — i medfør av de om ankesakers avgjørelse i Høiesteret gjældende regler — tiltalte bør frifindes, eller en dom ophæves eller i henhold til anken forandres til gunst for domfældte, uten videre træffe avgjørelse i overensstemmelse hermed. Likeledes kan utvalget ophæve dommen, hvor det enstemmig finder det utvilsomt, at dommen av Høiesteret vilde bli forandret til skade for tiltalte, fordi der er anvendt en mildere straf end den, som i loven er fastsat som den mindste straf for vedkommende handling, eller fordi det paa grund av manglende opplysning om tidligere domfældelse er undlatt at ilægge forhøiet straf i gjentagelsestilfælde.

Ellers skal utvalget snarest mulig avgi erklæring om, hvorvidt anken skal avvises som grundløs eller henvises til prøvelse i Høiesteret.

I sidste tilfælde oversender Høiesterets formand saken til paatalemyndighetens sakfører eller forsvareren, eftersom hin eller denne først skal ha ordet, med paalæg om inden en fastsat frist at tilstille motparten samme.

§ 389 første led. Sakens behandling for Høiesteret fore- 14 decbr.
gaar efter de regler, som gjælder for tvistemaal, forsaavidt Nr. 11.
dertil er anledning, og ikke andet er bestemt i denne lov. For-
handlingen er altid mundtlig.

§ 395. Opretholdes den stedfundne anvendelse av straffe-
loven, skal retten i lagmandsretssaker og herreds- eller byrets-
saker, som er paadømt med domsmænd, ikke forandre strafut-
maalingen, medmindre den finder, at de om straffens fastsæt-
telse givne lovregler er feilagtig anvendt, eller at der er et
aapenbart misforhold mellem den straffbare handling og straf-
fen. Dog kan den ubundet herav bestemme, at de i straffe-
lovens §§ 29, 33 og 34 omhandlede tillægsstraffe ikke kommer
til anvendelse.

§ 396 andet led. I motsat fald kan Høiesteret, naar skyld-
spørsmålet er avgjort mot tiltalte, og de ellers nødvendige for-
utsætninger er tilstede, selv avsiige ny dom.

§ 400. Sak, hvori dom er avsagt av herreds- eller byret,
kan av parterne begjæres tat under fornyet behandling ved lag-
mandsret.

Til fornyet behandling efter tiltaltes begjæring kræves
kjæremaalsutvalgets samtykke:

1. naar den idømte straf er bøter eller betinget frihetsstraf,
alene eller i forbindelse med bekjendtgjørelse av dommen
eller inndragning som tillægsstraf, og saken angaar en
forseelse eller en forbrydelse mot straffelovens kapitler 22,
23, 28 eller 30;
2. naar dommen er frifindende, og saken angaar en strafbar
handling, for hvilken der ikke kan anvendes anden straf
end bøter eller fængsel indtil 3 maaneder eller hefte indtil
6 maaneder, i tilfælde i forbindelse med tillægsstraf;
3. naar saken angaar et borgerlig retskrav, som ifølge § 2
skal behandles efter denne lov.

Efter tiltaltes død kan alene paatalemyndigheten begjære
forny et behandling og da blot til gunst for tiltalte.

§ 402. Hvad der i § 379, første led, §§ 382—386 samt
§§ 391 og 399 er foreskrevet med hensyn til anke, finder til-
svarende anvendelse med hensyn til begjæring om forny et
behandling ved høiere ret, forsaavidt intet motsat er bestemt.

§ 403 andet led. Finder paatalemyndigheten ellers, at til-
taltes begjæring om forny et behandling er for sent fremsat
eller av andre grunde er ulovhjemlet, forelægger den spørs-
maalet for herreds- eller bydommeren. Avslaar denne begjæ-
ringen, meddeles herom underretning til tiltalte, der i løpet
av en uke kan paakjære avgjørelsen.

§ 407. Mot retslige avgjørelser, som ikke kan gjøres til
gjenstand for anke eller brukes som ankegrund, kan enhver,

14 decbr. som derved rammes, anvende kjæremaal, hvis ikke avgjørelsen Nr. 11. efter sin art eller efter særskilt lovbestemmelse er uangripelig. Er avgjørelsen truffet av en herreds- eller byret, hører kjæremaalet under lagmandsret. Er den truffet av en lagmandsret, hører kjæremaalet under Høiesterets kjæremaalsutvalg.

Kjendelser og beslutninger under hovedforhandlingen kan ikke paakjæres av parterne uten i følgende tilfælde:

1. naar de gaar ut paa, at saken utsættes, hæves eller avvises;
2. naar de angaar fængsling, ransakning, beslag, heftelse av gods, straf-, omkostnings- eller erstatningsansvar eller tredjemands pligt til at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig.

Paatalemyndigheten kan erklære kjæremaal til gunst for den, som er rammet ved en retslig avgjørelse, ogsaa efter hans død.

§ 408. Kjæremaalsfristen er fjorten dage, regnet fra den dag, da den angrepne avgjørelse blev truffet, hvis ikke andet er bestemt. For personer, som ikke har været tilstede i retten, løper ingen frist, saalange de ikke har faat meddelelse om avgjørelsen. Regelen i § 384 faar her tilsvarende anvendelse.

Kjæremaal fra den, som er paalagt at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig, maa erklæres straks, hvis vedkommende er tilstede i retten, men ellers inden tre dage.

For kjæremaal fra det offentliges side over tilkjendte saalærer er fristen et aar. Paatalemyndighetens kjæremaal efter § 407 sidste led er ubundet av tidsfrist og hindres ikke ved den paagjældendes vedtagelse.

Naar der er anledning til at erklære kjæremaal, skal retens formand meddele vedkommende, inden hvilken frist og paa hvilken maate kjæremaal maa erklæres. Feil ved kjæremaalserklæringen bør søkes rettet.

§ 409. Kjæremaalet erklæres for den ret, hvis avgjørelse angripes, enten skriftlig eller mundtlig til retsboken.

Finder retten kjæremaalet grundet, skal den forandre sin avgjørelse, hvis der er adgang til det. Ellers oversender den erklæringen med tilhørende dokumenter uten ophold til kjæremaalsretten.

Finder retten, at der ikke er adgang til kjæremaal, eller at det er for sent erklært, skal den gjøre den kjærende opmerksom paa det, men saken oversendes dog, hvis ikke kjæremaalet blir tat tilbake.

Senest ved oversendelsen gir retten motparten meddelelse

om kjæremaalet, hvis nogen har optraadt som motpart eller kan 14 dechr.
betraktes som motpart. Nr. 11.

§ 411. Kjæremaalsretten kan beslutte at indhente yderligere oplysninger.

Kjæremaalet avgjøres ved kjendelse uten forutgaaende mundtlig forhandling.

Lagmandsrettens avgjørelse av et kjæremaal kan ikke paa-
kjæres videre uten i følgende tilfælde:

1. naar den avviser en sak fra den underordnede ret, fordi saken ikke hører under norsk domsmyndighet, eller fordi den allerede er retskraftig avgjort;
2. naar kjæremaalet gjælder saksbehandlingen ved lagmandsretten.

§ 412. Kjæremaal har ikke opsættende virkning, uten naar loven bestemmer det, eller den ret, hvis avgjørelse angripes, eller kjæremaalsretten beslutter det.

Kjæremaal fra den, som er paalagt at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig, har opsættende virkning for ham.

§ 423. Naar en strafbar handling paatales av en privat saksøker, faar de om paatalemyndigheten i kapitlerne 22—30 givne forskrifter anvendelse paa ham. Forøvrig befølges de om offentlige straffesaker gjældende regler, forsaavidt det er mulig, og intet andet særskilt er bestemt.

Ved indstevning av vidner faar forskriftene i § 303 første led tilsvarende anvendelse ogsaa for saksøkerens vedkommende. Begjæres sakkyndige opnævnt, utredes de utgifter, som ved opnævnelsen paaføres det offentlige, av vedkommende part, som forut maa erlægge et efter rettens skjøn tilstrækkelig beløp til dækning herav.

Bestemmelserne i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal 3dje kapitel faar tilsvarende anvendelse, forsaavidt dertil er anledning, og ikke andet er bestemt ved lov.

I saker angaaende ærekrænkelser ved trykt skrift kan retten efter ansøking av en uformuende saksøker, hvor det paa grund av tilfældets særegne beskaffenhet findes ønskelig, til sakens utførelse opnævne en person, der er i besiddelse av de for en sakfører fornødne egenskaper. Paa denne faar de samme regler anvendelse som paa den, der opnævnes i henhold til denne lovs § 77.

§ 425. Uten rettens samtykke kan parterne ikke foranstalte særskilt bevisoptagelse til bruk ved hovedforhandlingen, medmindre der spørges om vidner, som ikke er pligtige til at møte under hovedforhandlingen, eller der er fare for, at beviset vilde spildes ved ophold. Begjærer parterne ellers foretat ret-

14 decbr. tergangskridt forut for hovedforhandlingen, prøver retten i en-
Nr. 11. hver henseende, hvorvidt der er grund hertil.

§ 426 første led. Saksøkeren kan ikke begjære retslig forundersøkelse i saker, som hører for herreds- eller byret, og ikke uten retslig forundersøkelse reise sak for lagmandsret.

§ 427 andet led. Hvor retslig forundersøkelse ikke har fundet sted, indledes saken ved stevning, der skal indeholde, hvad der om tiltalebeslutningen er bestemt, og hvormed forholdes i overensstemmelse med de for denne givne regler. I stevningen opfordres saksøkte til snarest mulig at meddele rettens formand, hvad han maatte ha at bemerke med hensyn til tid og sted for sakens foretagelse. Naar hovedforhandlingen er berammet, maa saksøkeren la berammelsen forkynde for saksøkte.

§ 428. I lagmandsretssaker maa saksøkeren anta en sakfører til sakens utførelse og kan blot gjennom denne utøve de ham under hovedforhandlingen og dens forberedelse tillagte rettigheter.

Forøvrig faar bestemmelserne om procesfuldmægtiger i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal 4de kapitel tilsvarende anvendelse.

§ 430. I saker, som er ubetinget privat paatale undergit, foretages mægling i forliksraadet efter reglerne for tvistemaal. Naar en sak er henvist til retten, maa stevning være forkyndt for saksøkte inden 3 maaneder fra henvisningsdagen, og saken derefter fremmes uten unødige ophold. Før saken er henvist til retten, kan bevisoptagelse eller andre rettergangsskridt efter § 425 ikke tilstedes, medmindre der er fare for, at beviset ellers vil spildes.

I disse saker kommer bestemmelserne i § 377 til anvendelse. Det paaligger i almindelighet ikke dommeren paa embeds vegne at dra omsorg for sakens oplysning, men hvor han finder noget at mangle i saa henseende, kan han henlede oppmerksomheten derpaa og efter omstændighetene paalægge saksøkeren at foranstalte det fornødne. Han kan ogsaa paalægge parterne personlig møte under samme betingelser og ansvar som for vidner bestemt. Under sakens gang bør han gi parterne den veiledning, som kræves for at forebygge eller rette feil og forsømmelser i rettergangen.

I ubetinget private saker, som anlægges av eller mot offentlige tjenestemænd, har paatalemyndigheten ret til at optræde, føre bevis og nedlægge paastand. I disse saker faar bestemmelsen i § 435 første og andet punktum tilsvarende anvendelse.

§ 432.

1. I saker, som er ubetinget privat paatale undergit, maa anke forkyndes senest 14 dage efter dommens avsigselse.

- Er dommen fældende, og saksøkte ikke har været tilstede 14 decbr. ved domsavsigelsen, regnes ankefristen for ham fra dommens forkyndelse. Ved ankens forkyndelse skal det tilkjendegives motparten, at saken vil bli foretat, saasnart dertil er anledning, uten nogen yderligere underretning til ham; er dette ikke gjort, bør feilen søkes avhjulpet. Det paaligger den ankende part at indbringe saken for Høiesteret. Til ankens utførelse maa han anta en høiesteressakfører. Forsvarer beskikkes ikke.
2. Saksøkeren kan ikke iverksætte fornyet behandling ved lagmandsret uten samtykke av kjøremaalsutvalget. Begjæring om fornyet behandling ved lagmandsret maa forkyndes for motparten inden den i første led nævnte frist. Kræves samtykke av kjøremaalsutvalget, maa begjæringen indsendes til dette snarest mulig efter forkyndelsen. Det paaligger den part, som har begjært fornyet behandling, at indbringe saken for lagmandsretten. Stevning maa være forkyndt senest tre maaneder efter dommens avsigelse. Er dommen fældende, og saksøkte ikke har været tilstede ved domsavsigelsen, regnes fristen for ham fra dommens forkyndelse. Kræves samtykke av kjøremaalsutvalget til fornyet behandling, regnes fristen fra den dag, da vedkommende fik underretning om samtykket. Forsvarer beskikkes ikke.
3. Uteblir nogen av parterne ved sakens behandling i Høiesteret eller lagmandsret, utsættes saken, hvis der er grund til at anta, at gyldig forfald foreligger. Er der ikke grund til at anta dette, avvises saken, hvis den part uteblir, som har indbragt den. Uteblir den anden part uten gyldig forfald, og utsættelse ikke er nødvendig efter § 310, fremmes saken; men er det saksøkeren, som er uteblit fra lagmandsretten, hæves saken under ophævelse av herreds- eller byrettens dom, og saksøkeren kan isaa-fald ikke gjenopta forfølgningen.
4. Er saken avvist fra Høiesteret eller lagmandsret paagrund av uteblivelse, kan den uteblivende inden 14 dage efter avvisningen paany indbringe saken, naar han sandsynliggjør, at hans uteblivelse skyldtes gyldig forfald, og at hans undladelse av at melde dette itide ikke kan tilregnes ham.
5. Naar dommen er fældende, og anke eller begjæring om fornyet behandling er forkyndt motparten, kan paatalemyndigheten slutte sig til forfølgningen med partsrettigheter i det øiemed at paaskynde sakens endelige avgjørelse.
- § 433 andet led. Vil paatalemyndigheten frafalde saken under hovedforhandlingen, uten at dette har hjemmel i § 85

14 decbr. nr. 2, skal den straks underrette den private paataleberettigede Nr. 11. herom. Er han tilstede i retsmøtet, maa han straks erklære, om han overtar forfølgningen. Om fornødent gir retten ham en passende utsættelse til sakens videre fremme. Er han ikke tilstede, skal saken utsættes. Vil han overta forfølgningen, maa han avgi erklæring herom til retten senest en uke, efterat han har faat meddelelsen. Rettens formand berammer i saa fald saken til foretagelse snarest mulig og underretter parterne og paatalemyndigheten. Avgives ikke saadan erklæring, avsiges frifindelsesdom, saafremt dertil er adgang efter § 86.

§ 435 første led. Den, der forfølger en sak i henhold til § 94, skal uopholdelig gi paatalemyndigheten underretning herom og betimelig meddele den, naar hovedforhandlingen vil finde sted. Det samme gjelder i tilfælde av gjenoptagelse. Paatalemyndigheten er altid berettiget til at optræde, føre bevis og nedlægge paastande og kan selv overta forfølgningen, uten at det kommer i betragtning, at den tidligere har negtet at iverksætte den eller har indstillet den.

§ 436. Erklærer saksøkeren anke til Høiesteret i en sak, som forfølges i henhold til § 94, maa han anta en høiesterets-sakfører til ankens utførelse.

Vil saksøkeren indbringe en saadan sak for lagmandsret til fornyet behandling, maa han ha samtykke av Høiesterets kjøremaalsutvalg. Begjæring om fornyet behandling maa forkyndes saksøkte senest 14 dage efter dommens avsigelse og indsendes til kjøremaalsutvalget snarest mulig efter forkyndelsen. Stevning maa være forkyndt senest tre maaneder, efterat kjøremaalsutvalgets samtykke er saksøkeren meddelt, og saken maa derefter fremmes uten unødig opphold. Til sakens utførelse ved lagmandsretten maa han anta en sakfører.

Saksøktes anke eller begjæring om fornyet behandling ved lagmandsret iverksættes av paatalemyndigheten efter de regler, som gjelder for offentlige straffesaker. Den oprindelige saksøker gives av paatalemyndigheten meddelelse om saksøktes ankeerklæring eller begjæring og kan slutte sig til forfølgningen efter reglene i § 435 andet led.

Til gunst for saksøkte kan paatalemyndigheten altid iverksætte anke eller fornyet behandling ved høiere ret.

§ 437. Stillingen som privat saksøker er ikke til hinder for, at saksøkeren føres som vidne. Hans partsrettigheter indskrænkes ikke ved, at han føres som vidne.

Det samme gjelder, naar en privat saksøker efter § 435 andet led slutter sig til den offentlige forfølgning.

§ 438 første punktum. Den fornærmede kan slutte sig til den offentlige forfølgning for de ham tilkommende borgerlige kravs vedkommende.

§ 443. I saker, som behandles ved lagmandsret, kan ret-^{14 decbr.} ten efter omstændighetene forelægge lagretten spørsmål, om Nr. 11. skade er skedd og om erstatningens størrelse. Til en bekræftende besvarelse av det første spørsmål utkræves mer end halvdelen av stemmerne, og ved stemmegivningen over erstatningens størrelse blir den sum gjældende, som har over halvdelen av stemmerne for sig, naar dertil medregnes de stemmer, som er avgitt for høiere beløp.

Forlanges i lagmandsretssak en beskyldning i henhold til straffelovens § 253 erklært død og magtesløs, blir, saafremt lagretten ikke har erklært den tiltalte skyldig, spørsmål at forelægge lagretten, om tiltalte har fremsat beskyldningen, om denne har de i straffelovens § 247 første led beskrevne kjendemerker, og om der er ført bevis for dens sandhet. Til en bekræftende besvarelse av disse spørsmål utkræves mer end halvdelen av stemmerne.

§ 444 andet led. I saker, som er utelukkende privat paa- tale undergit, kan borgerlige motkrav, der utspringer av samme forhold eller av søksmaalet, gjøres gjældende efter reglerne for borgerlige saker, likesom den saksøkte, der har fremsat motpaastand om straf, hertil kan knytte borgerlige retskrav paa samme maate, som om han selv hadde været saksøker.

§ 445. Er straffesak anlagt under forutsætning om, at et indgaat ekteskap er ugyldig, kan ogsaa paaalemyndigheten nedlægge paastand om, at ekteskapet kjendes ugyldig. Nedlægges paastanden av paaalemyndigheten, skal den av egtefællerne, som ikke maatte være medindbefattet i tiltalen, indstevnes som part i saken for dette spørsmåls vedkommende.

§ 446. Er fornærmede ikke tilfreds med en avgjørelse, som uten hans begjæring eller samtykke har fundet sted, kan han frafalde den senest 3 maaneder, efterat han er blitt vidende om avgjørelsen, og i tilfælde gjøre sit krav gjældende ved borgerlig rettergang.

§ 448. Paaankes straffesaken, prøver Høiesteret tillike de borgerlige krav, forsaavidt deres avgjørelse umiddelbart beror paa avgjørelsen av det paaankede.

§ 449. Mot avgjørelsen av borgerlige retskrav under straffesaken kan særskilt anke finde sted efter de regler, som gjelder for tvistemaal.

Særskilt gjenoptagelse av retslige avgjørelser angaaende borgerlige retskrav under straffesaken sker efter reglerne i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal kapitel 27. Hvad der i nevnte kapitel er bestemt om dommere, faar tilsvarende anvendelse paa lagrettemænd. Tilstedes gjenoptagelse i en sak angaaende krav paa, at en ærekrænkelse kjendes død og magtesløs, foregaar den nye behandling efter reglerne i denne lov.

14 decbr. § 450. At den fornærmede har sluttet sig til forfølg-
 Nr. 11. ningen for sine borgerlige retskravs vedkommende, har ingen indflydelse paa adgangen til at føre ham som vidne. Hans partsrettigheder indskrænkes ikke ved, at han føres som vidne.

§ 451. Naar sigtede i en offentlig straffesak dømmes til straf, skal det paalægges ham at erstatte statskassen og den fornærmede de nødvendige omkostninger ved forfølgningen.

Dog skal erstatning for omkostninger ved anke, fornyet behandling ved høiere ret, kjæremaal eller gjenoptagelse kun paalægges sigtede, naar de har ledet til et for ham ugunstigere utfald, eller naar de er anvendt efter hans begjæring og ikke har ledet til forandring til hans fordel.

Omkostninger, som er voldt ved anke i henhold til § 379, 1ste led, erstattes altid av sigtede, medmindre anken tages tilfølge.

§ 452. Ved bestemmelsen av sigtedes omkostningsansvar til statskassen skal alle utgifter ved saken, som ikke er forvoldt av nogen anden (§ 457), komme i betragtning, derunder ogsaa utgiftene til aktor og forsvarer, selv om saken fra paatalens eller forswarets side utføres av en fast lønnet tjenestemand. Derimot undtages salærer og reiseogdtgjørelse til dommere, retsskrivere og lagrettemænd samt utgifter til retslokale, forsaavidt disse utgifter ikke paalægges sigtede efter § 457.

Indenfor denne grænse fastsættes erstatningsbeløpet til en rund sum og avpasses efter sigtedes skyld og økonomiske evne.

§ 453. Utgifter, som er fælles for flere saker, fordeles mellem disse.

Har flere personer været sigtet i en sak, er de utgifter, som hitrører fra den enkeltes forhold, de andre uvedkommende. Det øvrige omkostningsansvar fordeles mellem de enkelte deltagere i forhold til graden av deres deltagelse, hvorhos det tillike kan bestemmes, at alle eller nogen av dem skal hefte i fællesskap.

§ 454. Ender en offentlig forfølgning med frifindelse, eller indstilles den, uten at dette har hjemmel i § 85, skal retten tilkjende sigtede erstatning av statskassen for nødvendige utlæg til hans forsvar. Har han hat usedvanlige eller i forhold til hans vilkaar betydelige reiseutgifter, som har været nødvendiggjort ved forfølgningen, kan der tilkjendes ham erstatning herfor.

§ 455.

1. Naar saksøkte dømmes til straf i en sak, som er reist i henhold til § 94, skal saksøkeren tilkjendes erstatning av statskassen for nødvendige omkostninger og saksøkte ilægges omkostningsansvar til statskassen efter reglerne for offentlige saker. Blir forholdet i dommen henført under

et straffebud, som kun begrunder ubetinget privat paatale, 14 decbr. kommer reglerne i 2det led til anvendelse. Nr. 11.

2. Naar saksøkte dømmes til straf i en sak, som er ubetinget privat paatale undergit, skal han ilægges erstatning til saksøkeren for dennes nødvendige omkostninger ved forfølgningen, dog saaledes, at § 451, 2det og 3dje led, faar tilsvarende anvendelse. Desuten ilægges han erstatning til statskassen efter reglerne for offentlige saker.

3. Ender en privat forfølgning med frifindelse eller uten dom, og retten finder, at saksøkte ikke har git rimelig grund til forfølgningen, paalægges den saksøkeren erstatning til saksøkte efter reglerne i § 454 og til statskassen efter reglerne i §§ 452 og 453.

4. For det omkostningsansvar, som maatte komme til at paa hvile saksøkeren i saker, som reises i henhold til § 94, pligter han at stille det offentlige og, hvis det forlanges, ogsaa saksøkte saadan sikkerhet, som den ret, der tilsteder saken, eller for hvilken den indbringes, finder betryggende.

5. Ved bestemmelsen om omkostningsansvaret til statskassen kommer ogsaa i betragtning de utgifter, som voldes det offentlige ved en opnævnelse i henhold til § 423 sidste led. § 456.

1. I saker, som anlægges av det offentlige til inddragning efter § 2 nr. 1, faar bestemmelserne om ilæggelse av saksomkostninger i tvistemaal tilsvarende anvendelse.

2. Blir i en sak, anlagt efter § 2 nr. 2, den paatalte beskyldning erklært for død og magtesløs, og retten finder, at tiltalte eller saksøkte uten rimelig grund har voldt det offentlige eller den fornærmede omkostninger ved sit forhold til søksmaalet, skal den paalægge ham, at erstatte disse omkostninger. Ved fastsættelsen av erstatningen til det offentlige anvendes forsaavidt reglerne i §§ 452 og 453. Blir beskyldningen ikke erklært for død og magtesløs, faar i offentlige saker reglerne i § 454, i private saker § 455 nr. 3 tilsvarende anvendelse.

3. I straffesaker angaaende ærekrænkelse kommer bestemmelserne i post 2 til anvendelse paa de særskilte omkostninger, som maatte være voldt ved en paastand om at faa ærekrænkelsen erklært for død og magtesløs.

§ 457. Omkostninger, som nogen har voldt med forsæt eller av grov uagtsomhet, skal helt eller delvis erstattes av ham. Før beslutning herom fattes, bør retten saavidt mulig opfordre vedkommende til at meddele, hvad han har at anføre til sit forsvar.

§ 458. Hvorvidt omkostningene skal erstattes, avgjøres i dommen eller i den kjendelse, hvorved forfølgningen avvises.

14 decbr. eller indstilles. Er dette ikke skedd, eller indstilles forfølgningen uten dom eller kjendelse, kan spørsmålet inden en måned, efterat der blev anledning til at fremsætte kravet, indbringes til særskilt avgjørelse ved kjendelse av den ret, for hvilken saken har staat, eller, om der ikke er nogen saadan, for en ret, ved hvilken sak kunde være reist. Før avgjørelsen træffes, skal der gives motparten anledning til at uttale sig.

Ved dommens paaanke prøves omkostningsspørsmålet, forsaavidt dets avgjørelse avhænger av ankens utfald. Ellers kan kjæremaal erklæres paa det grundlag, at omkostningsspørsmålet er avgjort i strid med loven. Hvis saken er avgjort ved dom, er kjæremaalsretten bundet ved den underordnede rets bedømmelse av sakens bevisligheter.

§ 459. Saavidt fornødiges til sikrelse av den formuesstraf, den inddragning, de omkostninger og den skadeserstatning, som en sigtet antages at ville bli idømt, kan retten, naar der handles om betydeligere ansvar, og særlige omstændigheter opfordrer dertil, paa begjæring ved kjendelse beslutte at gjøre heftelse i hans gods. Sker heftelsen efter andragende av privat person, kan den besluttet betinget av sikkerhetsstil-
lelse.

§ 469. Ender en forfølgning med frifindelse, eller indstilles den, uten at dette har hjemmel i § 85, kan retten tilkjende sigtede erstatning for væsentlige velfærdstap, som forfølgningen har medført.

Blir nogen ved dom frifundet for en allerede fuldbyrdet straf, skal han paa forlangende tilkjendes erstatning av statskassen for den skade, som han har lidt ved den saaledes fuldbyrdede straf.

For skade, som er lidt ved varetægtsfængsel, skal den, mot hvem forfølgningen indstilles, eller som ved dom frifindes, paa forlangende tilkjendes erstatning av statskassen, naar de for hans forøvelse av handlingen fremførte beviser er gjendrevet. Er forfølgningens indstilling eller frifindelse begrundet deri, at handlingen ikke kan henføres under nogen straffebestemmelse, eller at strafbarheten er utelukket eller ophævet ved en i loven anerkjendt omstændighet, avgjør retten efter sakens nærmere omstændigheter, hvorvidt saadan erstatning bør tilkjendes.

§ 471 tredje led. Hvis statskassen ilægges saadant ansvar som her omhandlet, kan den gjøre gjældende de krav, som sigtede i samme anledning maatte ha ifølge lov om domstolene § 200.

§ 476 andet led. Livsstraffen fuldbyrdes om dagen i et omsluttet rum ved halshugning med faldøkse i overvær av statsadvokaten, herreds- eller bydommeren, politimesteren, en læge

og en prest samt av formandskapet i den kommune, hvor hen- 14 decbr.
rettelsen foregaar. Desuten har den prest, som har beredt dom- Nr. 11.
fældte til døden, og hans forsvarer adgang. Statsadvokaten
kan ogsaa tillate andre voksne personer at være tilstede.

§ 478 fjerde led (nyt). Har en herreds- eller byret i hen-
hold til straffelovens § 62 eller § 63 første eller andet led
idømt en fælles straf for flere straffbare handlinger, og en enkelt
eller enkelte av disse indbringes til fornyet behandling for
lagmandsret, skal lagmandsretten, hvis dommen blir fældende,
fastsætte en fælles straf for alle de straffbare handlinger. Blir
tiltalte frifundet, skal lagmandsretten i dommen fastsætte
straffen for den eller de handlinger, som tiltalte er endelig
domfældt for. I begge tilfælde skal retten for de straffbare
handling, som ikke har været gjenstand for fornyet behand-
ling, uten bevisførelse eller forhandling lægge til grund for
fastsættelsen den straf, som efter herreds- eller byrettens doms-
grunde maa antages at ha været utmaalt av denne ret.

§ 479. Naar anden straf end paa formuen skal fuldbyrdes,
paaligger iverksættelsen herav paatalemyndigheten.

§ 481. Opstaar der med hensyn til dommens fortolkning,
beregningen av frihetsstraffe, som er idømt eller træder i stedet
for idømt straf, eller av andre grunde tvist mellem paatalemy-
ndigheten og domfældte, blir spørsmålet paa domfældtes begjæ-
ring at forelægge stedets ret eller den ret, som tidligere har
dømt i saken, til avgjørelse.

§ 482. Opstaar der tvist om, hvorvidt den person, mot
hvem straffen tilsigtes fuldbyrdet, er den domfældte, avgjøres
den efter reglerne i kapitel 26 av stedets ret eller av den ret,
som tidligere har dømt i saken.

III.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved sær-
skilt lov.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og
bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.
Nr. 12.

Midlertidig lov

indeholdende tillæg til lov av 11 juni 1915 om salg av brød
efter vegt.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

§ 1. Kongen kan indtil videre fastsætte andre størrelser paa de brødsorter, som er nævnt i lov nr. 3 av 11 juni 1915 om salg av brød efter vegt § 1, end der bestemt.

§ 2. Denne lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.
Nr. 13.

Lov

om forandringer i lov av 30 juli 1915 om utmaling av brødkorn og brødbakning.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

I.

§ 1 i lov nr. 4 av 30 juli 1915 om utmaling av brødkorn og brødbakning m. v. skal herefter lyde saaledes:

Kongen kan fastsætte utmalingsgraden for rug, hvete, byg, havre og blandkorn.

Han kan fastsætte forskjellige grader av utmaling for handelsmøller og for de møller, som ikke for egen regning formaler korn til salg.

II.

14 decbr.

Nr. 13.

Denne lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar
og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Lov

14 decbr.

Nr. 14.

indeholdende forandringer i og tillæg til lov av 26 juli 1916
om kommunale provianteringsraad.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 de-
cember 1917, saalydende:

I.

§ 2 i lov nr. 1 av 26 juli 1916 om kommunale proviante-
ringsraad skal herefter lyde saaledes:

Kongen kan gi nærmere forskrifter om provianterings-
raadets organisation og virksomhet og om medlemmenes funk-
tionstid.

II.

Om oprettelse av provianteringsraad for amtskommunerne
og om disses virksomhet kan Kongen utfærdige forskrifter.

Utgiftene ved disse provianteringsraads virksomhet ut-
redes av amtskommunen. Hvor hvervet som medlem av provi-
anteringsraadet er særlig byrdefuldt, kan der tilstaaes en rime-
lig godtgjørelse, som fastsættes av amtstinget. Godtgjørelsen
for medlemmer, som er opnævnt av Kongen, fastsættes av ham.

III.

Staten bidrar til utgiftene ved provianteringsraadenes
virksomhet efter nærmere bestemmelse av Kongen, saafremt
Stortinget bevilger de hertil fornødne midler.

14 decbr.

IV.

Nr. 14.

Denne lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

14 decbr.

Nr. 15.

Lov

om forandringer i lov av 14 mai 1917 om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornødenheter og andre varer.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 11 december 1917 saalydende:

I.

Efternævnte bestemmelser i lov nr. 5 av 14 mai 1917 om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornødenheter og andre varer skal herefter lyde som følger:

§ 1. For at sikre og ordne landets forsyning med matvarer, brandsels- og belysningsstoffer, fôr og gjødselsstoffer, byggematerialer samt raastoffer, halvfabrikater og andre varer, som trænges til den indenlandske industri og anden næringsdrift, til landets forsvar eller iøvrig er av almen betydning, kan Kongen indtil videre træffe bestemmelse om:

a. Eneret for staten eller anden offentlig institution eller for person, selskap eller sammenslutning til indførsel, salg eller anden formidling av saadanne varer.

I bestemmelsen kan indtages de nærmere vilkaar og undtagelser, som maatte findes ønskelige.

b. Kommuners anskaffelse og lagring av saadanne varer.

c. Opbevaring av de forraad av saadanne varer, som til enhver tid findes, samt bearbeidelse, omsætning, forbruk og anden benyttelse av varerne. For omkostninger og tap som følge av forlænt opbevaring ydes der besidderen er-

statning, som i mangel av mindelig overenskomst fastsættes ved skjøn. 14 decbr. Nr. 15.

- d. Pligt til at meddele oplysninger om forraad og indkjøb av saadanne varer og for gaardsbruks, industrielle og andre bedrifters vedkommende tillike oplysninger til bedømmelse av deres produktionsevne.

Det offentlige kan ogsaa, om fornødiges ved politiets hjælp, foranstalte undersøkelse av bolig og andre rum saavel som av forretningsbøker og dokumenter, som vedkommer virksomheten.

- e. Forbud mot fremstilling av visse varesorter.
- f. Pligt for gaardsbruk, skogbruk, industrielle og andre bedrifter til at fremstille bestemte varesorter samt taale eller foreta forandring med hensyn til bedriftens bygninger, indredning og utstyr. Forsaavidt der herved volder tap, blir erstatningen i mangel av mindelig overenskomst at fastsette ved skjøn.
- g. Beslaglæggelse av forraad, som efter litr. h kan kræves avstaat. Er beslutning om avstaaelse ikke fattet inden 30 dage fra beslaglæggelsen, kan besidderen fremsætte begjæring om, at den hæves. Hvis beslutning om avstaaelse ikke er fattet inden 14 dage derefter, bortfalder beslaglæggelsen. Besidderen pligter at opbevare og føre forsvarlig tilsyn med forraadet, saalænge det er beslaglagt, og maa ikke foreta forføjninger i strid med den beslaglæggende myndighets paalæg. For omkostninger og tap som følge av beslaglæggelsen ydes erstatning, som i mangel av mindelig overenskomst fastsettes ved skjøn.
- h. Avstaaelse til staten av eiendomsret til eller anden raadighet over fast eiendom, elektrisk kraft, elektriske kraftanlæg med tilhørende ledninger, skib, maskiner, varer og andet løsøre. Varer kan bare kræves avstaat til eiendom.
- i. Forbud mot eller innskränkninger i adgangen til at lagre varer her i riket for utenlandsk regning og forbud mot, at varer iøvrig lagres paa saadan maate, at de unddrages fra den indenlandske omsætning.
- k. Oprettelse av kommunale rationeringsregistre, indeholdende de oplysninger om befolkningsforhold, gaardsbruk, industrielle og andre bedrifter og forretninger, vareforraad m. v., som findes paakrævet til forberedelse og gjennomførelse av en rationering av forbruket og en hensigtsmessig utnyttelse av landets arbeidskraft, samt pligt for enhver til at meddele de for registerførselen nødvendige oplysninger om egne og andres forhold inden den frist og paa den maate, som foreskrives, og pligt for

14 decbr. gaardeiere, som avgir rum til beboelse av andre, til at
Nr. 15. bistaa ved indhentelse av oplysninger fra deres leieboere.

§ 6, sidste led. Omkostningene ved underskjen bæres av det offentlige eller i de tilfælde, som er nævnt i §§ 3 og 4, av den, hvem eneret efter § 1 litra a ellers er tilstaaet. Ved overskjen bæres omkostningene av den, som skjensretten bestemmer.

§ 7. Oplysninger, som erhverves i henhold til denne lov, pligter vedkommende offentlige tjenestemænd at bevare taushet om.

§ 8. Overtrædelse av bestemmelser, som utfærdiges i medhold av § 1, eller undladelse av at meddele forlangte oplysninger efter § 5 første led, straffes med bøter eller fængsel indtil 6 maaneder eller med begge disse straffe.

Bestaar overtrædelsen i undladelse av at avgi opgave eller avgivelse av uriktig eller ufuldstændig opgave over forraad av varer, kan vedkommende vareforraad ved dom inddrages hos den skyldige eller den, paa hvis vegne han har handlet.

II.

Denne lov træder i kraft straks.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Gitt paa Kristiania slot den 14 december 1917.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Utgiver: Byraachef Young.